

Företagsekonomiska institutionen
STOCKHOLMS UNIVERSITET

Kandidatuppsats 10 poäng

VT 2006

En polisutbildning för framtiden?

Författare: Mikael Paulin

Handledare: Boel Wikland

Titel:	En polisutbildning för framtiden?
Författare:	Mikael Paulin
Handledare:	Boel Wikland
Institution:	Företagsekonomiska institutionen
Kurs:	Kandidatuppsats

Sammanfattning

Den här uppsatsens syfte är att utreda hur polisutbildningen kan förändras så att de studerande blir bättre förberedda på den verklighet som möter dem utanför skolan. För att samla in aktuella fakta genomfördes tre djupintervjuer med en ämnesansvarig på polishögskolan i Sörentorp, en polishandledare vid Citypolisen i Stockholm samt en polisaspirant vid Citypolisen i Stockholm.

Under arbetets gång började en bild av polisen att målas där områden som svensk exceptionalism, negativ poliskultur och mentala förberedelser hade centrala roller. Inom polisen har förändringsarbetet ständigt pågått för att förbättra polisen och det kanske mest konkreta resultatet av detta arbete är den nationella bastaktiken och den särskilda polistaktiken. Det som efterlyses idag inom utbildningen är mer praktiska inslag såsom pistolskytte, självskydd och mental träning samt mer praktik i yttre tjänst. Det finns förespråkare för både att införa ett tredje studie år samt att behålla utbildningen som den är och minska andra ”mindre viktiga” ämnen.

Min slutsats av den här uppsatsen är att polisutbildningen bör förlängas till en treårig utbildning där mer samhällsvetenskapliga ämnen får plats. Detta så att studenterna förbereds på hur samhället ser ut utanför skolans skyddade värld och även utvecklar en djupare förståelse till varför saker sker och hur de hänger samman. Det är väldigt svårt att förbereda sig på något som inte är greppbart, något luddigt. Vet däremot studenterna mycket om hur samhället ser ut med alla olika grupper så får de ett stort försprång.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

• 1. Problemdiskussion	4
1.1 Problembakgrund	4
1.2. Syfte	7
1.3. Problemformulering	7
• 2. Metod	8
2.1 Val av metod	8
2.1.1 Diskussion angående tillvägagångssätt	8
2.2 Undersökningens genomförande	12
2.3 Uppsatsens avgränsningar	13
• 3. Teori	15
3.1 Förändringar i organisationer	15
3.1.1 Planerade förändringar	15
3.1.2 Tre strategier för förändring	17
3.2 Våldsteorier	20
3.3 Teorier runt svensk polis och den svenska kriminaliteten	22
3.3.1 Övergripande trender i den svenska brottsligheten	22
3.3.2 Organisationen i kriminella nätverk	24
3.3.3 Polisens verksamhet idag	26
3.3.4 Forskning om poliskultur	28
• 4. Empiri	30
4.1 Större händelser och den svenska exceptionalismen	30
4.2 Polisutbildningen	31
4.2.1 Polisutbildningen i dagens utförande	31
4.2.2 Undersökningar om Polisens utbildning	32
• 5. Intervjuer	35
5.1 Intervju med Alexander Tilly, ämnesansvarig på Polishögskolan i Sörentorp, Stockholm	35
5.2 Intervju med polishandledare Jan Forsman	39
5.3 Intervju med polisaspirant Bente Böckann	45
• 6. Analys och slutsatser	49
6.1 Analys - diskussion	49
6.2 Slutsatser	54
6.3 Förslag på ytterligare forskning	57
• 7. Källförteckning	58
7.1 Källor på material från Internet	58
7.2 Källor på material från Litteratur	59
• 8. BILAGOR	60
8.1 Intervjufrågor	60

1. Problemdiskussion

I detta inledande kapitel kommer bakgrunden till uppsatsen att behandlas. Problemområdet och en motivering till varför detta område är relevant och intressant att studera kommer att presenteras. Sist följer en diskussion där problemet preciseras och uppsatsens frågeställning konkretiseras.

1.1 Problembakgrund

Under de första åren av 2000-talet har Sverige drabbats av några större händelser som skapat stor debatt i Sverige. Polismorden i Malexander, mordet på Anna Lindh och kravallerna i Göteborg i samband med EU-mötet 2001 hör till dem som är mest uppmärksammade. Händelserna startar diskussioner bland annat om hur vida kommunikationen fungerar vid större händelser, hur pass väl utbildade de svenska poliserna är och vad polisens egentliga uppgift i samhället är. Att tro att händelser som dessa går att eliminera kan tyckas vara utopi, men det går att förbereda den polisiära organisationen för liknande händelser och på så vis också minska risken att det inträffar.

Vad är då en god beredskap för liknande händelser? Svaret på frågan färgas till stor del av vem som besvarar den. Det har påpekats att det i Sverige finns en tro på att vi skulle vara undantagna de negativa trender och tendenser vi ser i omvärlden. Detta förhållningssätt kallas den svenska exceptionalismen¹.

Ett område som i denna uppsats anses utgöra grunden för vår beredskap för liknande händelser är den svenska polisutbildningen. Idag studerar de blivande poliserna under två års tid vid någon av Polishögskolorna i Sörentorp, Umeå och Växjö. Utbildningen följs sedan av sex månaders aspiranttjänstgöring. Under denna tid skall aspiranterna tränas i såväl teoretiska som praktiska färdigheter så att de får en stabil grund att stå på när de ”kommer ut på fältet”.

De olika scenarion som en polis kan ställas inför är många till antalet och brottslighetens art ändras ständigt i takt med att omvärlden förändras. Den svenska säkerhetspolisen arbetar kontinuerligt med hotbilder och analyserar dessa för att kunna stå förberedda för vad som kan hända.

---

¹ Hansén och Hagström. 2004. Sidan 92.

Jag tyckte att det verkade spännande att se hur polishögskolan arbetar för att förbereda sina studenter för den föränderliga verklighet de möter utanför skolan som utbildade poliser. I tidningar skrivs ofta om våldsamma rån och ett hårdare arbetsklimat för landets poliser. På den vägen väcktes mitt intresse för att studera polisutbildningen närmare.

När polisen får in ett larm skickas närmsta polispatrull till platsen och ofta är informationen om händelsen mycket bristfällig. Det finns idag speciella enheter som ska kallas in vid särskilda händelser såsom piketen och nationella insatsstyrkan.

Följande två händelser kommer att introducera problemområdet: I fallet Malexander kallas den enda polis som var tjänst, närpolischef Kenneth Andersson till platsen. Han möts av tre beväpnade rånare som riktar automatvapen mot honom. När de flyr följer Andersson efter och beordras att hålla sig på avstånd. Efter cirka 2,8 km stannar rånarna i en skarp kurva för att vänta in och överraska Andersson. När Andersson får syn på rånarna står de med vapnen riktade mot honom och börjar skjuta. Andersson lyckas backa och under attacken förstörs antennen på Andersson bil vilket medför att all kommunikation bryts. Det sista kommunikationscentralen hör från Andersson är att han blir beskjuten. Nu betraktas händelsen inte längre som ett normalt rån eftersom rånarna är tungt beväpnade och använder sina vapen. Normalt drar sig rånare från att skjuta eftersom de då kan åtalas för mordförsök. Trots beskjutningen fortsätter Andersson att följa efter rånarna och efter 800 meter har de stannat igen. Andersson lyckas få stopp på sin bil cirka 25-30 meter från rånarnas och blir utsatt för automateld. Igen försöker han backa för att komma undan men motorn har skadats och bilen går inte att förflytta. Först försöker Andersson ducka i bilen men tvingas fly ut i ett dike och lyckas komma iväg cirka 50 meter. Andersson hör rånarna skrika att ”snutjäveln ligger i vassen” varpå tre kraftiga detonationer hörs. Först nu tar Andersson fram sitt tjänstevapen. Det som händer sedan är att rånarna flyr, byter bil och avrättar sedan två poliser som stannar dem för en fordonskontroll. Bytet vid rånet blev cirka 2,6 miljoner kronor och totalt 900 poliser deltog i vad som skulle bli den största icke-planerade polisinsatsen genom tiderna².

Det andra exemplet är mordet på utrikesminister Anna Lindh. Polisinspektör Cecilia Rehnström har precis avslutat rapportskrivande och beger sig till plattan (Sergels Torg) för att

---

² Hansén och Hagström. 2004. Sidan 166.

hålla en kollega sällskap under sin sista timme innan hon slutade. De får då ett anrop om en knivskärning på varuhuset NK och åker tillsammans med tre andra kollegor, varav en är polisaspirant till platsen. Cecilia reflekterar inte mycket över larmet utan såg det mest som ett rutinuppdrag. Utanför NK stod redan en ambulans beredd och tre av poliserna som kommit tillsammans med Cecilia börjar direkt söka efter gärningsmannen via det signalement som gått ut på polisradion. Cecilia och hennes kollega åker upp till första våningen tillsammans med ambulanspersonalen och upptäcker att det är utrikesminister Anna Lindh som blivit attackerad. Direkt rapporterar Cecilia att det är utrikesministern och sedan började kollegan att ta emot vittnesuppgifter medan Cecilia försökte mota undan folk och ge plats för ambulanspersonalen. När ambulansen lämnade varuhuset kom fler polispatruller till platsen.³

” – Det var bara tänk, tänk, tänk. Finns det fler vittnen? Vilka flyktvägar finns? Och så var det alla fotografer och reportrar. De ställde en massa frågor hela tiden. Min telefon ringde i ett. Folk grät. Många var chockade. Och all trafik på radion... ” ”Det är vår utrikesminister som är knivskuren” Johanna Orre. Publicerad i Tidningen Svensk Polis 2003-10-07.

Arbetet på platsen gick sedan till stor del ut på att ta hand om avspärningar samt att samla in vittnesuppgifter så snabbt som möjligt.

Efter insatsen anser Cecilia inte att hon skulle ha hanterat situationen på något annat sätt. Det enda misstaget var att hon inte mentalt förberedde sig innan hon kom till platsen.⁴

” – Man tänkte att, jaha, då var det dags igen. Jag var inte mentalt förberedd på vad som väntade. Man ska ju börja tänka på vägen dit, tänka på flyktvägar och sådant, det får man lära sig på Polishögskolan. Men så åker man bara dit på rutin och så... helvete.” ”Det är vår utrikesminister som är knivskuren” Johanna Orre. Publicerad i Tidningen Svensk Polis 2003-10-07.

Efter insatsen påminner Cecilia sig om att man aldrig ska luta sig tillbaka och ta vad som kan tyckas vara ett rutinjobb för givet.⁵

På vilket sätt kan detta då relateras till uppsatsen? Exemplet visar hur ett vanligt brott snabbt kan ta en oväntad vändning och ställa poliser inför en situation som de tidigare aldrig varit med om. Det visar också på en ökad hänsynslöshet bland de kriminella. Vissa kriminella räds

³ ”Det är vår utrikesminister som är knivskuren” Johanna Orre.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

---

inte längre konfrontationer med polisen då de väntar i 12-15min på att bankens kodlås skall öppnas för att komma åt mer pengar. Trots att polisen i fallet Malexander inte var ny på jobbet ställdes han inför en situation som skulle ha hanterats av professionellt utbildade poliser såsom piketen. I fallet Anna Lindh anlände en polisaspirant till NK i den första patrullen som var på plats. Dessutom skulle två poliser ensamma klara av att ta hand om den folkmassa med civila och media som samlats på platsen samtidigt som de skulle försöka att samla in vittnesuppgifter tills förstärkning anlände.

Med den senaste tidens grövre rån, oroligheter vid demonstrationer etc. anser jag det som viktigt att skapa en diskussion om hur polisutbildningen bör utformas för att möta framtidens utmaningar. De poliser som anländer först till en brottsplats skall fatta många beslut under en väldigt kort tid, beslut som kan handla om liv och död. Förutom att snabbt fatta beslut ska de säkerställa att allmänheten inte är i fara samtidigt som de måste tänka på sin egen säkerhet. I uppsatsen utgås det från att våldet blir grövre och att Sverige inte är skyddade från eventuella terrorattentat. Utifrån dessa villkor/antaganden studeras den utbildning som ges idag. Har de nytexaminerade poliserna en ärlig chans att kunna hantera dessa extrema situationer tills specialutbildade poliser anländer?

1.2. Syfte

Den här uppsatsen skrevs för att undersöka och ge förslag på hur den svenska Polisutbildningen, med efterföljande aspirantperiod kan förändras för att i framtiden kunna ge nytexaminerade poliser en större beredskap och kompetens inför den allt grövre och komplexa brottslighet de möter efter sin utbildning.

1.3. Problemformulering

Hur kan den svenska polisutbildningen förändras för att bättre förbereda studenterna inför den allt grövre och komplexa brottslighet de möter efter sin utbildning?

2. Metod

I detta avsnitt presenteras dels uppsatsens avgränsningar, val av metod samt en beskrivning av tillvägagångssättet för uppsatsen.

2.1 Val av metod

Uppsatsen kommer primärt att bestå av information som kommer från semistandardiserade intervjuer. En semistandardiserad intervju består av ett fåtal bestämda frågor som ställs till alla respondenter i undersökningen. (Se bilaga i kap 8.1, sid 56). Utifrån de svar respondenterna ger är det öppet att ställa följdfrågor som följer upp svaren och ger respondenten en chans att förtydliga och utveckla intressanta områden. Syftet med intervjuerna är att samla in mjuka, kvalitativa data, t ex hur olika respondenter diagnostiserar olika situationer vilket semistandardiserade intervjuer bidrar med tillskillnad från standardiserade intervjuer. Då uppsatsen skall försöka belysa de uppfattningar som individer inom en organisation har anser jag att ett kvalitativt förhållningssätt fungerar bäst. Alternativet är det kvantitativa förhållningssättet som försöker att med hjälp av siffror förklara uppfattningarnas fördelningar vilket inte är syftet med denna uppsats⁶.

2.1.1 Diskussion angående tillvägagångssätt

I detta stycke ska jag redogöra för de för- och nackdelar som mitt tillvägagångssätt inneburit. För att förenkla detta har jag valt att dela in diskussionen i tre delar: Val av metod, val av respondent samt val av källor.

Diskussion angående val av metod

För att samla in information valde jag att genomföra tre intervjuer. Dessa intervjuer kan kategoriseras som semistandardiserade eftersom de har inslag av standardiserade intervjuer genom att de innehåller frågor som ställs till alla respondenter. Intervjuerna kommer även att ha ostandardiserade inslag eftersom de lämnar plats för att ställa uppföljningsfrågor såsom ”vill du utveckla det”?, ”är det något mer som du anser bör tilläggas” och ”kan du förtydliga detta”.⁷

---

⁶ Lundahl & Skärvad: 1982. sidan 72.

⁷ Lundahl & Skärvad: 1982. sidan 72:ff

En fördel med semistandardiserade intervjuer är att svaren kan bli mer uttömmande och nyanserade. En nackdel blir således att de är svårare att kvantifiera om det så skulle önskas. Traditionellt sett anses ostandardiserade intervjuer lämpliga vid explorativa och teoriutvecklande undersökningar. De används ofta när data ska samlas in om mer kvalitativa förhållanden, exempelvis vid olika personers diagnos av en situation, de föreställningar och motiv som ligger bakom en viss åtgärd, samt samarbetsklimatet i en organisation etc.⁸

Intervjuer kan också skiljas i huruvida de är strukturerade eller förutsättningslösa. En intervju som är standardiserad är av naturen alltid strukturerad medan en ostandardiserad intervju kan vara både strukturerad och förutsättningslös. Vid forskning inom samhällsvetenskapliga sammanhang används nästan uteslutande ostrukturerade intervjuer. Det som kännetecknar en ostrukturerad/förutsättningslös intervju är bland annat att den syftar till att locka fram respondentens värdering av situationen, respondentens åsikter, attityder och föreställningar.⁹

De begränsningar som mitt tillvägagångssätt inneburit anser jag dock inte påverkar uppsatsens resultat i betydande omfattning. Den största bristen i tillvägagångssättet är enligt mig att jag endast haft möjlighet att intervjua ett fåtal poliser eftersom intervjuerna tar mycket tid i anspråk. De svar jag fick är subjektiva och kan inte ensamma ge en enhetlig bild av den uppfattning som den svenska polisen har generellt. Samtidigt är det inte heller uppsatsens syfte varför jag anser att tillvägagångssättet är det bästa för att samla in synpunkter och uppfattningar som *kan förekomma inom polisen*.

Diskussion angående val av respondenter

Vid intervjuer kan olika typer av respondenter medverka. I detta fall en *expert* och två *respondenter med direkta intressen*. En expert är någon som kan ge ytterst värdefull information i t ex en branschanalys, en organisationsutredning eller en planeringsutredning. Respondenter med direkt intresse kan vara anställda vid den avdelning eller del av organisation som studien avser, i detta fall Citypolisen i Stockholm.

I de fall intervjuer sker med flera intressenter i samma organisation är det viktigt att respondenterna representerar de olika intressegrupper som finns inom organisationen. Här

---

⁸ Lundahl & Skärvad: 1982. sidan 72:ff

⁹ Lundahl och Skärvad. 1982. Sidan: 72:ff.

---

finns även en risk för intressekonflikter då respondenten kanske väger sina svar eftersom han/hon kan råka illa ut pga. sina åsikter.¹⁰

I uppsatsen har jag valt att intervjua en ämnesansvarig (expert), en handledaransvarig (direkt intressent) samt en polis som nyligen avslutat sin aspiranttid (direkt intressent). Den handledaransvarige kan också betraktas som en expert eftersom han i detta fallet har stor erfarenhet att handleda såväl nya aspiranter som aspiranternas handledare.

Först kontaktades det yttre befälet vid Norrmalms polisdistrikt och ärendet presenterades. Det yttre befälet uppmanade till att ta kontakt med Jan Stålhamre vid polishögskolan och via honom knöts kontakt med Jan Forsman som är handledaransvarig. Jan Forsman förmedlade även kontakten med Bente Böckmann som precis avslutat sin aspiranttid.

Efter intervjuerna med Jan Forsman och Bente Böckmann kontaktades Anna Orhall, biträdande studierektor sedan 1 januari, 2006 vid Polishögskolan. Genom Anna Orhall knöts kontakt med Alexander Tilly, ämnesansvarig inom beteendevetenskap och lärare i kursen större händelser.

Intervjuerna skedde i miljöer som för respondenterna är bekanta. Jan Forsman intervjuades i sitt hem, Bente Böckmann i ett förhörssrum på polisstationen på Södermalm och Alexander Tilly i sitt arbetsrum på polishögskolan. Om intervjuer bäst hålls i en bekant miljö eller i en mer neutral miljö för bästa resultat lämnar jag därhän. Det finns dock förespråkare för båda delar men i detta fall fungerade det bäst för respondenterna att träffas på hemmaplan¹¹.

För att enklare kunna bearbeta intervjuerna spelades de in på band vilket ingen av respondenterna motsatte sig. En nackdel med att använda bandspelare kan vara att det skapar en mer formell atmosfär och mer efterarbete. Fördelen med bandspelare är att det lätt går att gå tillbaka och lyssna på intervjun om och om igen för att minska risken för missförstånd¹².

Det är viktigt att poängtera att de uppfattningar som respondenterna förmedlar är personliga och kan därmed inte anses som representativa för hela Polisorganisationen i Sverige. De intervjuades bakgrund färgar deras uppfattningar vilket påverkar resultatet. Dock visar deras

---

¹⁰ Lundahl & Skärvad: 1982. sidan 72:ff

¹¹ Ibid. Sidan 78.

¹² Ibid. Sidan 77.

---

svar på en uppfattning som finns inom polisen idag vilket gör de mycket spännande för uppsatsen och värda att tas på allvar.

En ytterligare faktor som kan påverka respondentens svar är mängden erfarenhet han/hon hunnit samla på sig inom yrket. Tänk bara på hur snabb samhällsutvecklingen varit de senaste tio åren. För tio år sedan hade datorerna precis börjat slå igenom, mobiltelefonen var inte alls lika vanlig som idag vilket måste innebära ändrade arbetsmetoder för såväl polisen som de kriminella. Tar man sedan med Sveriges inträde i EU och följderna av globaliseringen syns tydligt att det skett stora förändringar i vårt samhälle.

Diskussion angående val av källor.

Mycket av det material som studerats kommer från polisens egen hemsida vilket bör vara en garanti för korrekta uppgifter. Det finns dock en risk i att informationen inte uppdaterats på ett tag och på så vis blir inaktuell. I detta fall anses informationen ny och pålitlig eftersom artiklarna daterats och publicerats nyligen. Samtidigt finns även en risk i att endast visa upp positiva sidor av polisen och dölja eventuella brister. Detta skulle inte påverka de fakta som används i uppsatsen i större utsträckning.

Polisförbundet är polisernas intresseorganisation som skall verka för goda arbetsvillkor för landets poliser. En del information och resultat av undersökningar har hämtats från denna sida och tillförlitligheten bör anses som god eftersom det är en stor etablerad organisation med många medlemmar. Kritik är dock att undersökningarna kan ha utförts av personer som har ett intresse i undersökningens resultat.

Litteraturen som studerats är till stor del litteratur som antingen är kurslitteratur eller referenslitteratur inom polisprogrammet. Övrig litteratur såsom teori- och metodlitteratur är allmänt använd litteratur inom utbildning på universitetsnivå vilket bör styrka dess tillförlitlighet.

Den litteratur som kommer från USA har brister i att det råder stora skillnader mellan det amerikanska och svenska rättssystemet och även samhället i stort. De trender som den amerikanska litteraturen beskriver har dock stora likheter med de trender som går att skönja i Sverige vilket gör dem intressanta för uppsatsen. I de fall de inte riktigt överensstämmer med

---

svenska trender bidrar de med en bild av ett scenario som inte är helt omöjligt även i Sverige i framtiden.

2.2 Undersökningens genomförande

I undersökningens första fas ringades problem området in och faktainsamlingen började. I uppstartningsfasen bedrevs även två diskussioner om problemområdet mellan andra uppsatsskrivande studenter och ansvarig handledare. Mycket fakta fanns att finna på Internet på sidor såsom svenska polisens hemsida, www.polisen.se och polisförbundets hemsida www.polisforbundet.se. Ytterligare information i form av broschyrer hämtades vid ett informationsmöte gällande antagningen till polisutbildningen som hölls torsdagen den 1 september 2005 på Västerorts polisstation, Sundbybergsvägen 15 i Solna¹³.

Det finns mycket lite svensk litteratur som inriktas på polisutbildningen. Det finns dock en begränsad del empiri att finna och då återfinns den ofta i litteratur som används vid Polisprogrammet. Antingen används den som ordinarie litteratur eller som referenslitteratur. Övrig empiri kommer till stor del från informationsmaterial som finns publicerat på Internet och distribueras via polisstationer i form av broschyrer.

När de första fakta samlats in och en överblick över problemområdet skapats genomfördes tre intervjuer, en med ämnesansvarige för beteendevetenskap på Polishögskolan, en med en polisaspirant och en intervju med en handledare vid Stockholms City polismästardistrikt. Anledningen att intervjuerna sker vid City's polismästardistrikt är att distriktet ansvarar för Kungliga slottet, riksdagen, Regeringskansliet med tillhörande departement samt några ambassader. Konserter, statsbesök och idrottsevenemang är andra händelser som City's polismästardistrikt ansvarar för. Dessutom gör distriktets läge även att det ligger i mittpunkten för tåg, färjor och tunnelbana vilket medför att de som befinner sig i City kommer från världens alla hörn¹⁴.

I den avslutande fasen sammanställdes empirin och analyserades med hjälp av de teorier som tillämpats i uppsatsen. Den 8 december 2005 hölls ett seminarium på Stockholms Universitet där en opponenter fick chansen att ge feedback på uppsatsen.

---

¹³ Vill du bli Polis, Publicerat på www.polisen.se 2005-08-23.

¹⁴ City polismästardistrikt. www.polisen.se

2.3 Uppsatsens avgränsningar

Polisen är idag en organisation med många olika avdelningar som alla specialiserar sig på särskilda verksamhetsområden. I Sverige finns idag exempelvis en Nationell insatsstyrka som utbildas för att klara av att möta den grövsta brottsligheten i Sverige såsom vid gisslansituationer, ingripande mot beväpnad farlig person, farlig husrannsakan, polistaktiska förhandlingar, kvalificerad spaning, kartläggning vid svårtillgänglig miljö samt dykuppdrag. Nationella insatsstyrkan finns vid Rikskriminalpolisen i Stockholm och kan sättas i hela Sverige vid behov. Vid polismyndigheten i Stockholm, Skåne och västra Götaland finns piketpoliser som huvudsakligen används vid vad som kallas för ”särskilda händelser” och har följande huvuduppgifter: ingripande mot farlig person, ingripande mot folkmassa, eskort av värde och personer samt räddningstjänst. Både den nationella insatsstyrkan och piketen får specifik utbildning. Cirka 20% av piketens tid går till utbildning¹⁵.

I denna uppsats kommer det att bortses från dessa förstärkningsverksamheter eftersom de hamnar utanför frågeställningen. Vid en icke-planerad särskild händelse finns det stor risk att en vanlig ordningspolis först kommer till platsen och kan där mötas av grova våldsbrottslingar/terrorister. Det är utbildningen vanliga poliser får i att bemöta dessa kriminella som skall undersökas i denna uppsats.

Ett exempel på en särskild händelse inträffade i Malexander, där en närpolischef mötte rånare med automatvapen som gång på gång öppnade eld mot den efterföljande polisen och till slut sköt ihjäl två andra poliser som stannat dem för en rutinkontroll. I diskussionen efter Malexander och även efter kravallerna i Göteborg 2001 togs den bristfälliga kommunikationen upp. Detta kommer att bortses från då utredningar om hur kommunikationen skall förbättras redan genomförs på andra håll.

Insatsledning och andra ledarskapsfrågor kommer att bortses från. Mycket på grund av att när själva brottet begås och den första patrullen anländer är informationen oftast mycket bristfällig vilket gör att ledarskapsfrågorna blir mer intressanta senare i processen när polisen vet vad de står inför. Dessutom är det inte aktuellt med nytexaminerade poliser som insatsledare.

---

¹⁵ En presentation av Polisen, Rikspolisstyrelsen. Sidan 18.

En polis måste hela tiden vara beredd på att det värsta kan inträffa och om något händer skall han/hon snabbt kunna fatta avgörande beslut. Dessa beslut sker med mycket begränsad bakgrundsinformation och de kan ibland behöva fattas av en patrull där en relativt ny och oerfaren polis ingår. Anledningen att uppsatsen inriktar sig på nyutexaminerade och oerfarna poliser är att de löper en lika stor risk att åka på ett larm som senare visar sig bli en särskild händelse som andra mer erfarna poliser. De har dock inte hunnit få erfarenheter från arbetet ute på fältet varför de kan anses vara mindre förberedda på att ställas inför särskilda händelser. Av denna anledning tycker jag att denna grupp blir mer intressant att studera.

Brottsligheten i Sverige har variationer beroende på var i landet man befinner sig. Detta beroende på exempelvis den sociala kontrollen dvs. alla känner alla, närheten till andra länder och antalet poliser per invånare. En annan viktig skillnad kan vara risken att själva bli en del av en särskild händelse. Risken för terrorattentat bedöms exempelvis som mindre i Norrland jämför med Stockholm vilket kan tänkas påverka polisens organisation på olika orter. Därför kommer fokus i uppsatsen att ligga på Stockholmsområdet.

3. Teori

I detta kapitel kommer teorier att presenteras som ligger till grund för den avslutande analysen i uppsatsen. Eftersom det finns endast en begränsad del teorier inom polisforskning har teorier som härstammar från organisationsteorin använts. I uppsatsen ligger fokus på polisutbildningen och de förändringar i samhället som påverkar polisens utbildning. Därav ansåg jag att förändringsteorier och våldsteorier var giva i uppsatsen. Först kommer en övergripande teori som tar upp förändringar och strategier för förändringar som följs av teorier inom våldsområdet.

3.1 Förändringar i organisationer

Vad är förändringar i organisationer? Organisatoriska förändringar innebär t ex att det utvecklas nya element utöver de som organisationen har, att existerande element kopplas samman eller delas upp på ett nytt sätt eller att existerande element avskaffas.¹⁶

I detta fall kan det illustreras med att nya kurser införs på polisutbildningen och att aspiranttiden sprids ut över hela utbildningstiden.

Utifrån detta konstateras att förändringar kan handla om följande förhållanden:

- Förändring av teknik, och /eller mål och strategi. Innebär bland annat att organisationen hittar nya sätt att genomföra sina arbetsuppgifter på.
- Förändring i organisationens struktur. Behandlar hur arbetsuppgifter fördelas och samordnas samt hur man kontrollerar en organisation.
- Förändring av organisationens kultur. Värderingar, normer och antagande som anses som självklara i organisationen förändras¹⁷.

3.1.1 Planerade förändringar

Ofta när man talar om förändringar i organisationer antas att det är strukturen i en organisation som kan manipuleras och ändras av människor som utsätts för förändringar.

---

¹⁶ Jacobsen och Thorsvik, 2002. sidan 440.

¹⁷ Jacobsen och Thorsvik, 2002. sidan 440.

Dessa förändringar initieras av att en central aktör analyserar både externa och interna förhållanden och sedan gör upp en strategi som kan ses som en aktionsplan¹⁸.

Ett exempel på detta är:

”Med stöd av 2 § polisutbildningsförordningen (1999:740) beslutar Rikspolisstyrelsen, Polishögskolan om att fastställa utbildningsplan för Polisprogrammet. I planen anges även vad som gäller ifråga om examination och betyg”. Utbildningsplan – Polisprogrammet 80p. Sidan 2.

De förhållanden aktörerna studerar kan exempelvis vara vilken uppgift som ska prioriteras, vilken kompetens som behövs samt vilka kunder/klienter som organisationen skall inrikta sig på. Med detta synsätt på organisationsförändring kan förändringsprocessen beskrivas som en rationell beslutsprocess i fyra faser:¹⁹

1. En förändring sker eller förväntas ske. Oftast sker förändringen utanför organisationen i dess omvärld. Exempel är nya lagar och regler som organisationen måste ta hänsyn till. I detta fall kan förändringarna också vara ökat våld i samhället och tyngre beväpning hos kriminella
2. I den andra fasen analyserar organisationen förändringarna som skett/skall ske och sätter upp mål för hur organisationen skall förhålla sig till dessa. I vissa fall kan organisationen välja att bortse från förändringarna men utvecklar på ett eller annat sätt ändå ett förhållningssätt till den.
3. Utifrån de uppställda målen analyseras hur organisationen skall utformas för att klara av förändringarna som skett/kommer ske.
4. Med hjälp av olika strategier anpassas organisationen för att klara förändringarna.

Detta perspektiv förutsätter att det går att: förutse de förändringar som kommer att ske, att de förändringar som skett kan analyseras och att organisationen har utformat klara mål och preferenser om hur organisationen skall se ut för att hantera förändringarna. I verkligheten bygger ofta förändringsarbetet på bristfällig information vilket kan medföra att nya

---

¹⁸ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 444.

¹⁹ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 444:ff

---

oförutsedda händelser inträffar som organisationen måste ta hänsyn till. För att en planerad förändring skall vara lyckad krävs att organisationen har klart för sig vad den har för mål och att organisationen har kunskap om och förståelse om: behovet av förändring, olika åtgärder eller lösningar samt vilka effekter de olika åtgärderna har²⁰.

3.1.2 Tre strategier för förändring

I detta stycke redogörs för tre olika strategier som kan tillämpas när en organisation skall genomföra förändringar.

Diktatorisk förändring: Är den dominerande strategin och kallas även kommandomodellen eller top-down modellen. Den här strategin behandlar endast utformandet av strategin kring förändringen och lämnar själva utförandet därhän. Exempel är när Rikspolisstyrelsen beslutar att Polishögskolan ska fastställa den plan som Rikspolisstyrelsen utarbetat.

Strategin består av tre olika faser: Ledningen (Rikspolisstyrelsen) analyserar situationen, utifrån analysen fastställs strategiska mål och sedan analyseras hur verkställandet kan gå till. I den inledande analysfasen studeras inte bara de externa förhållandena såsom hot och möjligheter utan även de interna förutsättningarna såsom verksamhetens starka och svaga sidor. När målen skall fastställas utarbetas delmål och handlingsplaner upprättas om hur delmålen skall nås. Gällande analysen kring verkställandet av strategin analyseras hur eventuellt motstånd skall bemötas. Rötterna till den diktatoriska förändringsstrategin kommer från det militära där organisationerna är hierarkiska och kommandoorienterade.

Kritik har riktats mot den diktatoriska förändringsstrategin då det hävdas att den fungerar illa i civila organisationer. Vidare hävdas att ledningen inte kan analysera alla händelser och möjligheter på förhand samt att ledare ofta inte har den makt som krävs att tvinga igenom förändringar i organisationen. Resultatet av att driva igenom förändringar i en organisation som inte är förankrade hos övriga delar föder en motmakt. De som finns i de lägre nivåerna reagerar på tillvägagångssättet och inte bara på förändringens innehåll. Moderna organisationer består ofta av väl utbildad arbetskraft som är starkt specialiserade på sina arbetsuppgifter och som inte gillar att få en order ”skriven på näsan”. Förutsättningarna runt

---

²⁰ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 444:ff.

---

en organisation gör att den diktatoriska förändringsstrategin endast kan fungera i begränsad utsträckning i verkligheten²¹.

Inkrementell utveckling: Den inkrementella utvecklingen behandlades kort ovan och här följer en mer utförlig beskrivning. När utvecklingen sker inkrementellt sker förändringarna i mindre, sammanhängande steg. Inkrementell utveckling bygger på fem element:²²

1. Ett förslag på förändring utarbetas på många avgränsade områden simultant.
2. Förslagen kommer från de enheter som vanligtvis har ansvar för att genomföra förändringen.
3. Förslag som inte faller ut väl förkastas.
4. Ledningen stödjer vissa förslag som de gillar och förkastar andra. På så vis splittras även eventuella allianser eftersom många små förändringar är svårare att skapa motsättningar mot.
5. När alla de små förändringarna slås samman träder större och mer omfattande förändringar fram. Resultatet blir att förändringen ses som mer naturlig än som något som ledningen påtvingat organisationen.

Organisationsutvecklingsteorin: Denna teori bygger på hur mer humana och demokratiska organisationer, som ett alternativ till den uppifrånstyrda diktatoriska teorin, genomför förändringar. Inom organisationsutvecklingsteorin skall medarbetarna ha medinflytande, ha möjlighet till personlig utveckling och de skall samarbeta i arbetet. Grundtanken är att alla människor vill utveckla sig och lära sig nya saker, alla vill bidra till organisationens utveckling, att de informella grupperna är viktigare än de formella grupperna, att det finns en frivillig strävan efter samarbete samt att känslor är lika viktiga som rationella argument. Genom att alla i organisationen är delaktiga i utvecklingsarbetet ökar även stödet inom organisationen för förändringar. Precis som i föregående strategier för förändring består organisationsutvecklingsteorin av olika faser. Viktigt är dock att komma ihåg att utgångspunkten för förändringar inom denna teori är att det skall skapas *ett klimat eller en atmosfär för förändringar eftersom det råder en tröghet mot förändringar inom organisationer*. Därför inriktas arbetet först på att förändra attityder och uppfattningar som

---

²¹ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 451:ff.

²² Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 451:ff.

---

finns inom organisationen. Ska förändringen i organisationen bli effektiv krävs att det först sker en kulturförändring.²³

Vad det gäller faserna i förändringsarbetet enligt denna teori finns två teorier: Schein och Lyngdal. *Schein* anser att det finns tre faser som alla organisationsförändringar måste genomgå. De är upptiningsfasen, förändringen och nedfrysningen. I upptiningsfasen skall motivation för förändring att skapas. Detta kan göras genom att påvisa att om det fortsätter på den inslagna vägen så kommer det gå gale. Samtidigt måste det även i upptiningsfasen skapas psykologisk trygghet genom att redogöra för vad som inte kommer att ändras. Under förändringsfasen sätts alla åtgärder in för att skapa nya attityder och beteenden. Exempel på sådana åtgärder är undervisning, kommunikationsträning eller förändrad struktur. Slutligen går förändringen över till nedfrysningsfasen där man utvärderar förändringen och avstämmer hur väl de önskade attityderna överensstämmer med det faktiska beteendet²⁴.

Lyngdals teori bygger på fem olika faser, nämligen kartläggning/diagnos, analys/mål, problemlösning, verkställande och utvärdering. I kartläggning/diagnos fasen klagörs vilka interna och externa svagheter som organisationen står inför. Detta görs antingen av medlemmar inom organisationen eller med hjälp av en utomstående konsult. I det andra steget läggs målsättningar upp, vad vill man uppnå med förändringen? I den tredje fasen utreds hur organisationen ska nå målen för att i den fjärde fasen verkställa dessa planer. Slutligen sker en utvärdering.²⁵

Kritik mot organisationsutvecklingsteori är bland annat att aktörer i eller utanför organisationen måste uppleva att det finns ett problem som kräver en ändring. Problemen måste nästan upplevas som en kris för att en förändring skall ske. Tidigare erfarenheter visar att lyckade organisationsutvecklingsprojekt genomförts av utomstående experter med stöd av ledningen eller en dominerande koalition. Dessutom krävs ett stöd av de anställda och chefer på mellannivå. Annan kritik är att organisationer inte alltid har den tid som det tar att lägga upp förändringsprocesser med hjälp av ett brett deltagande inom organisationen²⁶.

---

²³ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 451:ff.

²⁴ Jacobsen och Thorsvik, 2002. Sidan 457:ff

²⁵ Lyngdal, 1992.

²⁶ Jacobsen och Thorsvik, 2002 Sidan 460:ff.

3.2 Våldsteorier

Den facklitteratur som idag finns om poliser i yttre tjänst är väldigt begränsad. Ofta produceras litteraturen av Rikspolisstyrelsen i form av 20-30 sidiga häften som till stor del innehåller omfattande illustrationer och stor text. En uppfattning tycks vara att poliser inte läser böcker²⁷.

I USA råder det mer omfattande forskning och följande trender har uppmärksammats. Allt fler kriminella beväpnar sig med skjutvapen som är av bättre kvalitet än tidigare. Vanligast är handeldvapen och bland de tyngre vapnen är avsågade hagelgevär vanligast. Skjutvapnen har även blivit mindre i storlek och lättare att bära med sig och dölja vilket gör det mer attraktivt för civila att bära vapen pga. rädslan att bli utsatta för brott. Både kriminella och civila har börjat använda kroppsskydd. Dock är användningen av kroppsskydd störst bland narkotikaförsäljare. Det som kallas det omotiverade och meningslösa våldet där skjutvapen är inblandade har ökat och i de fall skjutvapnen används har antalet avlossade skott ökat. Forskare talar om en trend de kallar ”violence for the sake of violence”, dvs. våld för våldets skull. Förutom ökat antal skjutvapen uppmärksammas ett ökat intresse/fascinerings för knivar som exempelvis överlevnadsknivar och kampsportvapen som kaststjärnor. Trenden att bära vapen går längre ner i åldrarna, de yngsta som påträffats med vapen är endast 13-15 år gamla. I många av fall polisen kommit i kontakt med vapen har de även påträffat narkotika²⁸:

Trenderna ovan visar visserligen trenden för USA men den visar på en utveckling i vår omvärld som påverkar även oss i Sverige på ett eller annat sätt. Således blir dessa trender även intressanta att studera i vårt land.

En teori som syftar till att förklara varför våldet blir grövre och grövre är den progressiva våldscykeln. Teorin utgår från att det ökade våldet härstammar från en blandning av sociala-, politiska-, kulturella-, psykologiska- och ekonomiska problem. Teorin kan illustreras som en självuppfyllande profetia eftersom den baseras på olika faktorer som ökar våldet. Det börjar med att det finns en god tillgång på vapen och att det är relativt enkelt att komma över dem. I kriminella kretsar ökar fascinationen av skjutvapen bland annat på grund av vapens roll inom nöjesindustrin och på grund av att många känner sig hotade och otrygga.

---

²⁷ Knutsson och Granér. 2001, sidan 104.

²⁸ Radelet och Carter. 1994, sidan 332.

Den ökade fascinationen/intresset för vapen gör att många kriminella lär sig mycket om olika vapen och tekniken bakom dem för att kunna utnyttja dem maximalt. Samtidigt bidrar ökade spänningar mellan exempelvis etniska grupper och andra reaktionära anhängare av olika ideologier/religioner för ett ökat våld dem emellan. Ytterligare en faktor som ökar våldsanvändandet är brister hos vissa att hantera konfrontationer och stressiga situationer som rädslan att bli utsatt för brott medför. Det gör att såväl kriminella som civila lättare tar till våld vilket båda parter är medvetna om²⁹.

Teorin kan ses som att båda parter hetsas att ta till våld för att skydda sig/uppnå olika mål vilket bidrar till det ökade våldet. Tillgången på narkotika/vapen gör att takten/upptrappningen går allt snabbare och snabbare.

---

²⁹ Radelet och Carter. 1994, sidan 332.

3.3 Teorier runt svensk polis och den svenska kriminaliteten

I den här delen av uppsatsen kommer tidigare undersökningar och forskning relaterat till uppsatsens problemområde att redovisas. Först kommer några av de trender som kan skönjas i den svenska brottsligheten idag att presenteras. Efter det följer en kort redogörelse av polisens verksamhetsområden idag. Dessa teorier syftar till att ge en djupare förståelse för de förändringar i samhället som formar polisens vardag.

3.3.1 Övergripande trender i den svenska brottsligheten

Vart tredje år tar Rikskriminalpolisen fram ett hotbildsdokument som skall beskriva förändringar i omvärlden och även förklara konsekvenserna av förändringarna. Detta görs för att kunna planera inför framtiden och skapa en liten föraning om vad som komma skall. Rapporten syfte är att utgöra ett underlag för de strategiska beslut som rör organisationens framtid³⁰.

Det har kunnat konstateras att de flesta av de kriminella i Sverige har någon koppling till det löst sammansatta nätverk som kopplar samman alla kriminella i Sverige. Begrepp som *multikriminalitet* har tagits fram för att beskriva enskilda gärningsmän som med olika kriminella kunskaper, kontaktnätverk och intressen går samman med andra kriminella för att begå brott tillsammans. Resultatet av nätverken blir att de enskilda medlemmarna endast ansvarar för en del av verksamheten och blir på så vis viktigare för nätverket. Detta ökar den enskildes status och fysiska trygghet. Brottsens omfattning och profit blir även större när de utförs i nätverk jämfört med om de utförs av enskilda gärningsmän. Ofta specialiserar sig nätverket på en eller några få typer av brott, men kan ändå tack vare de enskilda medlemmarnas kunskaper ägna sig åt andra brott som periodvis ger bra avkastning i relation till risk. Exempel är bland annat MC-gängens blandning av våldsbrott med ekonomisk brottslighet.³¹

Inom grupper med multikriminalitet kan man se tre olika sorters brottsligheter: huvudnäring, specialistbrottslighet och följbrottslighet. *Huvudnäringen* är det som gemensamt förenar nätverket. Oftast tar den här verksamheten mycket stora resurser i anspråk och domineras av narkotikahandel. *Specialistbrottsligheten* utgörs av brott som begås mer sporadiskt och endast

---

³⁰ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 8.

³¹ Problembild 2007. Rapport 2005:7a

av några få medlemmar i nätverket. Lönsamheten i förhållande till risk avgör vilken typ av brott som begås. Med risk i detta sammanhang avses inte bara hur brottet klassificeras på straffskalan utan hänsyn tas även till vilka kunskaper de inblandade har, vilka kontakter de har samt övriga erfarenheter hos medlemmarna. *Följdbrottslighet* är brott där brottet i sig inte har ett självändamål. Exempel på detta är stöld av bilar som ska användas i ett rån eller systemhotande brottslighet som syftar till att skydda nätverket³².

	Huvudnäring	Specialistbrottslighet	Följdbrottslighet
Jugoslaviska miljön	Narkotika, cigarett och alkoholsmuggling	Vapensmuggling, försäkringsbedrägerier, utpressning, indrivning, häleri, illegala spelmaskiner, ekobrott	Mord, vapenbrott, systemhotande brottslighet m.m.
Albanska miljön	Narkotika, cigarett och alkoholsmuggling, THB	Vapensmuggling, bank- och värdetransportrån, ekobrott	Våld, skenäktenskap, människosmuggling, systemhotande brottslighet mm.
Övriga etniska grupper	Narkotika, ekobrott, stölder,	Utpressning, bedrägerier, rån	Vapenbrott, systemhotande brottslighet m.m.
1% MC-gäng	Ekobrott, utpressning, narkotika	Bedrägerier, dopningspreparat, indrivning, vapensmuggling	Vapenbrott, mord och våld, falska fakturor, systemhotande brottslighet, penningtvätt m.m.
Smugglingsgrupper	Narkotika, cigarett och alkoholsmuggling	Penningförfalskning	Vapenbrott, penningtvätt, dokumentförfalskning m.m.
Ekobrottsgrupper	Ekobrott	Smuggling	Penningtvätt
THB-grupper	Människohandel	Narkotika, alkoholsmuggling	Skenäktenskap, dokumentförfalskning, våld m.m.
Förortsgäng och fängelsegäng	Narkotika, stölder	Narkotika, utpressning, rån, spelverksamhet, värdetransportrån, ekobrott	Vapenbrott, våld, systemhotande brottslighet, penningtvätt m.m.

Översikt av brottstyper³³

I figuren ovan påvisas att narkotikahandling, ekonomiskbrottslighet, utpressning, penningtvätt och alkohol- och tobakssmuggling är de vanligaste verksamheterna. Vid sidan om de brottsliga verksamheterna finns det oftast lagliga verksamheter som skall fungera som investeringsobjekt för kriminella pengar så att de blir legala. Många gånger är dessa verksamheter restauranger eller den legala sexindustrin

I figuren återfinns 1 % MC-gäng som är en beteckning som vissa MC-klubbar själva använder. Dessa MC-klubbar ställer sig utanför samhället och dess lagar. Den grupp som i

³² Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 20.

³³ Ibid. Sidan 21.

---

tabellen ovan betecknas THB-gruppen betyder Trafficking in Human Beings dvs. grupper som smugglar människor.³⁴

3.3.2 Organisationen i kriminella nätverk

Generellt talas det om grupper med olika hög grad av organisation. Inom grupper med hög grad av organisation återfinns bland annat MC-gäng såsom Hells Angels och Bandidos. Inom t ex Hells Angels finns tydliga roller inom organisationen såsom president, sergeant at arms och kassör. Brotten begås inte av organisationen i sig utan av en eller få medlemmar tillsammans med kriminella utanför gruppen. Brott är den största inkomstkällan för Hells Angels men organisationen är inte uppbyggd för att begå brott utan påminner mer om ett eget samhälle med egna lagar och regler. Hos den rivaliserande klubben Bandidos är organisationen mer toppstyrd och brotten begås av medlemmar i fyra regionala nätverk som i sin tur består av olika avdelningar och supportergång. Andra grupper med hög grad av organisation återfinns i olika etniska nätverk. Dessa grupper är mycket hierarkiska och är skapade för att begå brott. Inom gruppen finns olika nivåer där varje nivå har ett område att bestämma över och de bedriver egen kriminell verksamhet. Högst upp i organisationen finns en ledare som godkänner alla kriminella aktiviteter.³⁵

Gällande ungdomsgäng i stort rapporterar Rikskriminalpolisen om ett hårdare klimat och ser ingen minskning av brott relaterade till dessa grupper. Värst är problemen med gäng i Skåne som följs av västra Götaland och sist Stockholmsområdet. Framträdande skillnader mellan gängen i Skåne och Stockholm är bland annat deras struktur. De Skånska gängen består till större del av ungdomar med invandrarbakgrund. Gängen som har en egen hierarki med en ledare, fullvärdiga medlemmar och supporters. Medlemmarna i dessa gäng är oftast under 18-år. Ledarna är ofta inte äldre än 16-17 år gamla och när de är runt 20 år har de redan stor erfarenhet av grov brottslighet bakom sig. De gäng som är mer organiserade begår brott tillsammans efter gemensam planering och kartläggning. Syftet med de brott som begås är inte bara utav ekonomisk vinning utan även för att ge spänning till medlemmarna. Bland de vanligaste brotten som denna typ av gäng begår återfinns: tillgreppsbrott och våldsbrottslighet som misshandel och personrån. Dessutom är narkotikaförsäljning ett vanligt förekommande brott. Utmärkande för dessa gäng är deras likgiltighet inför sina offers lidande. Inom dessa

---

³⁴ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 21

³⁵ Problembild 2007. Rapport 2005:7a

---

gäng utvecklas gemensamma normer och värderingar och inte sällan ett förakt mot polis, brandkår, väktare och ambulanser som utsätts för angrepp.³⁶

Gängen i västra Götaland är mer löst sammansatta och etnicitet har en mindre roll vid sammankopplingen av medlemmar, bostadsort, skola eller social tillhörighet spelar en större roll. Det finns dock ett område i västra Götaland där gängen har samma grad av organisation som i Skåne och det är i Angered som är en förort till Göteborg.³⁷

I Stockholm finns inga gäng som i Skåne och västra Götaland utan här består ungdomsbrottsligheten mer av löst sammansatta grupperingar och ungdomskonstellationer. En annan stor skillnad är att ledarna är betydligt äldre, de flesta är födda på mitten av sjuttio-talet eller i början av åttiotalet.³⁸

Bland grupper med en lägre grad av organisation ser man att de oftast samlas för att begå brott som är av mer tillfälliga slag. Brotten planeras inte och sker mer på infall. Exempel kan vara rån- och inbrottsserier.³⁹

Gemensamt för alla grupperingar och nätverk som begår brott är att de rekryterar sina medlemmar från miljöer med stor social desorganisation, dvs. de individer som söker sig till kriminella grupperingar är ofta individer med svag koppling till samhället. I dessa miljöer är våld och hot en del av vardagen både inom gruppen och utanför gruppen. Ungdomar som fastnar i gäng ser oftast att detta blir deras inkörspport till en kriminell karriär⁴⁰.

---

³⁶ Problembild 2007. Rapport 2005:7a

³⁷ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 21-24.

³⁸ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 21-24.

³⁹ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 21-24.

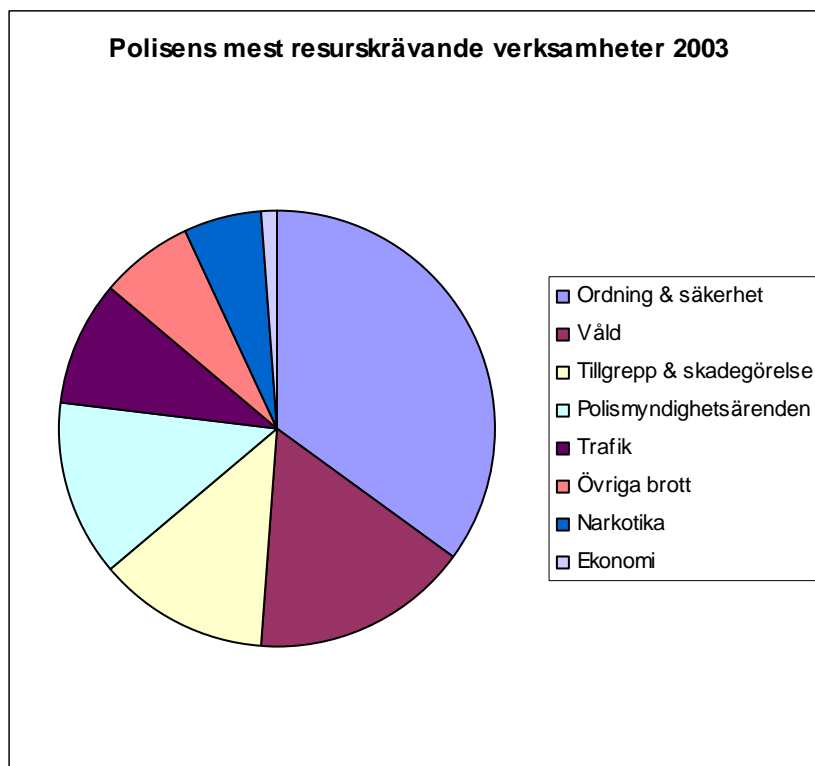
⁴⁰ Problembild 2007. Rapport 2005:7a, Sidan 21-24.

3.3.3 Polisens verksamhet idag

Den moderna Polisen har länge arbetat med att klara upp begången brottslighet, dvs. brott som redan begåtts. På senare tid har fokus mer flyttats mot att förhindra att brott begås. Det talas om problemorienterat preventivt arbete. Före detta justitieministern Laila Freivalds betonade att det nya kriminalpolitiska tänkandet kräver att hela samhället mobiliseras i det brottsförebyggande arbetet. Ett resultat av detta nya tankesätt är införandet av närpolisverksamheten och det mer internationaliserade polisarbetet⁴¹.

Polisens arbete kan i stort delas in i olika verksamhetsområden: bland annat brottsförebyggande arbete som nämnts ovan, utredning och lagföring samt övrig service såsom handläggning av myndighetsärenden.

Resursfördelningen mellan de olika verksamheterna inom Polisen visas i cirkeldiagrammet nedan⁴²:

⁴¹ Flyghed, 2000: Sidan 164.

⁴² Diagrammet är hämtat från En presentation av Polisen. Sidan 12.

Ordning & säkerhet: Exempelvis handläggning av myndighetsärenden, patrullering, bevakning av evenemang samt ingripande när Polis larmats till platsen. Exempel på specialiserade poliser som arbetar med ordning och säkerhet är: piketen, sjöpolisen, rytteriet och polisflyget.⁴³

Våld: Exempel på våldsbrott är: misshandel, olaga hot och även mer förebyggande arbete såsom samarbete med supporterklubbar vid idrottsarrangemang för minskat våld.⁴⁴

Tillgrepp & skadegörelse: Exempel är: inbrott, stöld och rån. Denna grupp av brott genererar flest anmälningar, 60 000 anmälningar gällande bilstöld och 120 000 gällande inbrott anmälde år 2002.⁴⁵

Polismyndighetsärenden: Exempel är utfärdanden av pass och tillstånd samt ärenden kopplat till hittegods. Polisen hanterar varje år cirka 1,5 miljoner myndighetsärenden.⁴⁶

Trafikbrottslighet: Alla poliser som är i yttre tjänst arbetar med att upprätthålla ordning och säkerhet i trafiken. Dessutom arbetar en del poliser uteslutande med denna verksamhet. Oftast patrullerar polisen ensam i rent förebyggande syfte ute i trafiken. Syftet är att genom att visa att polisen är ute och patrullerar få ner trafikförseelserna då risken att upptäckas blir större. Inom trafikbrottsligheten prioriteras nu rattfylleri och bältesanvändning⁴⁷.

Polisens roll och uppgifter idag har definierats och skrivits in i polislagen. Den första paragrafen i polislagen gör klar att polisens ändamål är att:

”Som ett led i samhällets verksamhet för att främja rättvisa och trygghet skall polisens arbete syfta till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp.” Polislagen –en kommentar, Munck och Berggren 2005, sidan 27.

---

⁴³ En presentation av Polisen. Sidan 11-13.

⁴⁴ En presentation av Polisen. Sidan 11-13.

⁴⁵ En presentation av Polisen. Sidan 11-13.

⁴⁶ En presentation av Polisen. Sidan 11-13.

⁴⁷ En presentation av Polisen. Sidan 11-13.

Den andra paragrafen behandlar polisens uppgifter och lyder:

” Till polisens uppgifter hör att:

1. Förebygga brott och andra störningar.
2. övervaka den allmänna ordningen och säkerheten, hindra störningar därav samt ingripa när sådana har inträffat,
3. bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal,
4. lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen,
5. fullgöra den verksamhet som ankommer polisen på enskilda bestämmelser.” Polislagen –en

kommentar, Munck och Berggren 2005, sidan 27.

Hur polisrollen tolkas är varierande men en vanlig förekommande syn bland poliser är att hålla efter buset. Med detta synsätt riskerar delar av arbetet som förebyggande arbete, trygghetssökande arbete samt att ge social service att få en mindre underordnad roll⁴⁸.

3.3.4 Forskning om poliskultur

I följande kommer termen poliskultur stå för de mönster av tänkande och arbetssätt som dominerat bland patrullerande poliser i tidigare undersökningar. Denna poliskultur kan stå i motsättning till officiella direktiv om hur arbetet skall skötas på fältet. Exempel kan vara när poliser skaffar sig handlingsfriheter utöver sina befogenheter samt anser sig företräda den enda rätta synen på riktigt polisarbete där tjuvar jagas under dramatiska former och omvärlden antingen består av respektabla eller busar.

Tidigare forskning om poliskultur hävdar att det polisiära tänkandet präglas av anti-intellektualism, konservatism och fördomsfullhet. Enligt detta synsätt anses att ingripanden skall vara korta, väl avgränsade och bestämda. Efter ingripandet och den misstänkta förts till stationen överlämnas ärendet och poliserna åker vidare på nya uppdrag. För att insatserna skall vara enkla och snabba krävs att situationen endast består av händelser där rätt och fel lätt kan urskiljas. Om så inte är fallet tenderar situationen att lösas på enklaste vis genom att information för att legitimera ett gripande söks och övrig informationen ignoreras⁴⁹.

---

⁴⁸ Knutsson & Granér, 2001. Sidan 22-23.

⁴⁹ Christiansson och Granhag, 2004. Sidan 36:ff.

Inom yrket ställs poliser inför situationer där kunskap inom många olika ämnesområden vore önskvärt. Trots detta tenderar många poliser att möta detta behov genom att istället reducera sitt arbete till något som sköts med erfarenheter och sunt förnuft⁵⁰.

Kritiska röster hävdar att genom att bortse från den kunskap som finns om psykologiska och samhällseliga processer skapas en anti-intellektualism som i förlängningen leder till en nedvärdering av komplexiteten i polisyrket. Resultatet blir att sunt förnuft används som är en kombination av vardagspsykologiska antaganden och koder för umgänge och tankar om rätt och fel som utvecklats från den egna sociala miljön⁵¹.

Mycket av de patrullerande polisernas vardag går ut på att uppmärksamma saker och ting som inte står rätt till. Med tiden utvecklas något som kallas "polisblick". Polisblicken är något som poliser känner på sig via sin intuition. Det kan t ex vara en bil eller person som befinner sig på en plats den inte skulle vara på vid ett visst tillfälle. Denna polisblick anses svår att förmedla i ord utan måste därför läras in genom ökad erfarenhet. Inom poliskulturen finns dock en trend att upphöja denna erfarenhetsbaserade kunskap till källan för all kunskap en polis behöver. Resultatet blir att poliser resonerar att endast andra poliser kan säga något om hur polisarbete skall bedrivas⁵².

"Den riktiga kunskapen om yrket får man genom äldre kollegor och i det praktiska arbetet – inte genom att läsa böcker på Polishögskolan" Knutsson och Granér, 2001. Sidan 103

En förklaring till att anti-intellektualismen brett ut sig är på grund av polisens situationsbetingade arbete där poliserna på fältet försöker klara dagens arbete med minsta möjliga krångel och pappersarbete. Av detta följer även en skepsis mot innovationer, experiment och forskning. Forskning har påvisat att poliser är yrkesmässigt oförmögna att hantera ambivalens och ofta intar en antingen eller inställning vid diskussioner även om det saknas ett givet svar⁵³.

---

⁵⁰ Knutsson och Granér, 2001. Sidan 102-103

⁵¹ Christiansson och Granhag, 2004. Sidan 36:ff.

⁵² Christiansson och Granhag, 2004. Sidan 43.

⁵³ Knutsson och Granér, 2001. Sidan 103-106.

4. Empiri

4.1 Större händelser och den svenska exceptionalismen

- Olof Palme mördad fredagen den 28 februari 1986.
- EU-kravallerna i Göteborg under mitten av Juni 2001.
- Anna Lindh mördad onsdagen den 10 september 2003.

De tre ovanstående punkterna är alla exempel på händelser som av polisen betraktas som särskilda händelser. Med särskild händelse menas ” *en befarad eller inträffad händelse, som innefattar brott eller annan störning av den allmänna ordningen eller säkerheten, och som är så omfattande eller allvarlig att polisen för att kunna lösa sina uppgifter måste organisera, leda och använda sina resurser i särskild ordning*”⁵⁴.

Det finns flera exempel på händelser när polisen stått oförberedda inför den utveckling som följt. När något extremt händer som i ovanstående punkter kommer verkligheten ikapp otryggheten sprider sig. Det är då lätt att bortförklara händelsen som något oförutsägbart. I längden kan detta leda till att ordningsmakten lätt missbedömer risker och hot som kanske hade kunnat förebyggas om de tagit till sig informationen och tagit den på allvar⁵⁵.

Det talas om ”svensk exceptionalism” dvs. uppfattningen/inställningen att det händer inte här och om det väl gör det så är det inte oss de är ute efter⁵⁶. Ingen trodde väl att en svensk statsminister skulle mördas på öppen gata i centrala Stockholm. Inte heller att utrikesministern skulle mördas på varuhuset NK 17 år senare.

Inför kravallerna i Göteborg i samband med EU-toppmötet 2001 hade polisen tidigt i planeringsstadiet valt att bortse från ett värsta fall scenario (worst case scenario). Frågan var politiskt laddad och polisen ville inte sätta in för många poliser då detta kunde uppfattas som ett avståndstagande från medborgarna. Situationen blev omöjlig att kontrollera så det gick så långt att polisen satte containrar runt Hvitfeldtska gymnasiet för att återfå kontrollen över situationen. Under EU-mötet fungerade skolan som sovsal för de demonstranter som samlats i Göteborg. Polisen blev då erbjudna ytterligare polisförstärkningar av Rikskriminalen men

---

⁵⁴ Hansén och Hagström, 2004. Sidan 29.

⁵⁵ Annat än välfärden kan hotas. Svenska Dagbladet 2004-11-03.

⁵⁶ Hansén och Hagström, 2004. Sidan 92.

---

tackade nej. 90 minuter senare kommer dock en förfrågan från Göteborg på ytterligare 100 poliser. 134 nya poliser kommer till Göteborg men då ville Göteborgspolisen endast behålla 50 av dessa. Rikskriminalen ansåg dock att polisen i Göteborg behövde hela styrkan och började planera vart de nytillkomna skulle bo. Samtidigt återkommer Göteborgspolisen till Rikskriminalen och säger att de nu vill behålla hela styrkan samt få förstärkning av ytterligare 60 poliser⁵⁷.

Efter kravallerna i Göteborg genomförde Polisförbundet en enkätundersökning där drygt 900 poliser svarade på frågor om kommenderingen. 59% av poliserna ansåg att de saknade anpassad utbildning för de arbetsuppgifter de tilldelats under kommenderingen och 74% av poliserna anser att utbildningen för särskilda händelser bör organiseras på ett annat sätt⁵⁸.

4.2 Polisutbildningen

I följande stycke kommer polisutbildningen som den ser ut idag att beskrivas. Stycket avslutas med en sammanställning av tidigare undersökningar som handlar om just polisutbildningen.

4.2.1 Polisutbildningen i dagens utförande

Polisprogrammet som det ser ut idag startades i januari 1998 vid Polishögskolan i Sörentorp. Studierna bedrivs under 2 år och omfattar 80p och leder till en polisexamen. Det allmänna målet med utbildningen är att studenterna skall lära sig att självständigt göra kritiska bedömningar, särskilja, formulera och lösa problem samt utveckla en beredskap att möta förändringar i arbetslivet⁵⁹.

Arbetsformen under utbildningen baseras på problemorienterat lärande där ämnena ofta integreras med varandra. När missbrukare studeras kan även inslag av självskydd, akutsjukvård och etik komma in i undervisningen. I början av utbildningen delas klassen in i olika basgrupper som består av sex studenter. Under utbildningens gång skall sedan basgruppen själv ansvara för att finna egna arbetsformer och lösa de eventuella problem som uppstår internt inom gruppen. Själva undervisningen går ut på att praktikfall presenteras för klassen med hjälp av en rapport, en fältstudie eller en film. Händelserna som presenteras i

---

⁵⁷ Hansén och Hagström, 2004. Sidan 206:ff

⁵⁸ Kaos-Om kommenderingen i Göteborg. Polisförbundet. Sidan 6.

⁵⁹ Utbildningsplan för polisprogrammet 80p, Sidan 2.

---

praktikfallen bygger i sin tur på erfarenheter av händelser som poliser eller polislärare varit med om under sin tidigare karriär.⁶⁰

Utifrån praktikfallen, som skall efterlikna den verklighet som poliser möter på fältet, skall sedan basgrupperna komma fram till lösningar på de problem som presenterats. Detta görs bland annat genom fördjupade studier, antingen ensam eller i grupp av exempelvis litteratur, forskning och studiebesök. Vid behov kan ytterligare föreläsningar sättas in om det begärs av studenterna eller läraren. Vissa praktikfall pågår under flera veckor och då träffas grupperna en gång i veckan för diskussioner av de analyser som arbetas fram. Som avslutning på varje praktikfall samlas alla grupper för en avslutande diskussion där den färdiga analysen och lösningen presenteras för klassen. Vid sidan av grupparbeten och diskussioner examineras studenternas kunskap genom muntliga och skriftliga prov samt genom rollspel. Fokus vid examinationen är förmågan att se helheten istället för detaljkunskaper. En gång varje termin hålls även utvecklingssamtal mellan lärare och studenter som skall ge studenten återkoppling, stöd och kritik i studierna⁶¹.

Efter fyra terminers studier får studenten söka en polisexamen som ger behörighet att söka en sex månader lång aspirantutbildning, som är obligatorisk för att kunna få en tillsvidare anställning som polis⁶². Under aspirantutbildningen får aspiranten tillfälle att tillämpa och fördjupa sina kunskaper inom olika områden. Bland annat utförs praktiken i en närpolisorganisation, vid en kriminalpolis enhet och även vid en utryckningsverksamhet. Aspirantutbildningen följer en kursplan och varje aspirant har även en egen handledare som är en polis med mycket erfarenhet och även utbildning för ändamålet⁶³.

4.2.2 Undersökningar om Polisens utbildning

I en undersökning som genomförts 2002 vid polishögskolorna i Sörentorp, Umeå och Växjö ställdes tio frågor för att ta reda på hur studenterna ser på utbildningen⁶⁴. Totalt deltog 500 studenter i undersökningen och utav dessa valdes 100 ut vars svar sammanställdes i undersökningen⁶⁵. En av frågorna tog upp vad de studerande tycker är bra med utbildningen som den ser ut idag.

---

⁶⁰ Polisprogrammet (2004), sidan 2:ff

⁶¹ Polisprogrammet (2004), sidan 2:ff

⁶² Utbildningsplan, Polisprogrammet 80p. (2002) sidan 4.

⁶³ Polisprogrammet (2004).

⁶⁴ Undersökning polishögskolan, Polisförbundet 2002.

⁶⁵ Rapport om polisstudenterna 2002, Polisförbundet.

Den problembaserade inläringen	39%
Självskydd	20%
Praktiska moment (generellt)	17%
Bra lärare	16%
Vapenhantering	13%
Poliskunskap	11%
Balansen mellan teori och praktik	11%
Annat	19%

Nästkommande fråga behandlade vad som ansågs som mindre bra i utbildningen. Där svarade 41% att det var för lite övningar i praktiska moment och 11% svarade inte på frågan.

Utöver svaren ovan kom en del andra synpunkter fram vid denna fråga. Studenterna uttryckte önskemål om mer verklighet och mindre teater, diskussioner kring det som händer i verkligheten, fler studiebesök och mer kunskap om andra kulturer.

En fråga behandlade polisutbildningens innehåll och vad som skulle kunna tas bort eller kortas ner i utbildningen.

Ej svarat	7%
Korta beteendevetenskapen	11%
Komprimera/effektivisera utbildningen i stort	10%

Precis som i föregående fråga lämnades utrymme för ytterligare synpunkter. Statsskicksteori, det egna arbetet under termin 4 och det mentala träningsprogrammet ansåg studenterna kunna minskas. Dessutom ansågs att det var för mycket teori och för lite praktik, att basgruppsarbetena kunde minskas ner och att vikten av en bred utbildning skedde på bekostnad av att det gavs för lite polisutbildning⁶⁶.

I en rapport som genomfördes 2004 och behandlade morgondagens polis svarade 1517 poliser på hur de vill att polisen i framtiden skall fungera. En fråga som ställdes var "Hur ser du på att göra om nuvarande grundutbildning för poliser till en högskoleutbildning"? 42,3 % ansåg att

⁶⁶ Undersökning polishögskolan, Polisförbundet 2002.

detta var bra, 20,6 % tyckte det var varken eller och 23,6 % ansåg att det var dåligt. Nästa fråga löd ”Får du den vidareutbildning som behövs för att klara av ditt arbete?”. 22,3% av de svarande ansåg att de fick det, 51,2% tyckte att de delvis fick det och 26,5% ansåg att de inte fick de utbildning de behöver för att klara av sitt jobb⁶⁷.

I rapporten ”Kaos – om kommenderingen i Göteborg juni 2001” avslöjas att 59 % av de tillfrågade poliserna ansåg sig sakna anpassad utbildning för de uppgifter de fick under kommenderingen. En kommentar av en polis gav som genomgått den utbildning som genomfördes inför kommenderingen löd:

”Utbildning? Det var mer ett fys-prov än utbildning”. Kaos -Om kommenderingen i Göteborg juni 2001, sidan 6.

Gällande kursen särskilda händelser i stort anser 74 % av de tillfrågade poliserna att den utbildningen bör organiseras på ett annat sätt.⁶⁸

De svar som gavs i undersökningen visade även att poliserna var både dåligt förberedda på de konkreta arbetsuppgifterna och dåligt förberedda mentalt på vad som komma skulle. Trots stor kritik mot utbildningen och förberedelserna inför kommenderingen fanns även förståelse mot bristerna som kan illustreras med följande citat *”Som piketpolis kände jag mig ändamålsenligt förberedd, men hur förbereder man sig för krig?”*. Kaos -Om kommenderingen i Göteborg juni 2001, sidan 6.

I samband med publiceringen av rapporten om kommenderingen i Göteborg 2001 presenterade Polisförbundet nio krav och ett löfte. Dessa nio krav och löfte ställdes till regeringen, Rikspolisstyrelsen och de enskilda polismyndigheterna. Polisförbundet skulle driva dessa krav under ett år för att sedan göra en utvärdering. Gällande kravet på utbildning ansågs att en enhetlig utbildning för särskilda händelser skulle införas. Poliserna som inte genomgått denna enhetliga utbildning skulle inte kunna få delta vid en kommendering som rör särskilda händelser. Vidare skulle varje polis inför kommenderingen få information angående omfattning, syfte och art. I rapporten ansågs det även viktigt att Polisutbildningen skulle ses över så att framtidens poliserna var bättre tränade för denna typ av kommenderingar⁶⁹.

⁶⁷ 1517 poliserna om morgondagens polisroll. Polisförbundet 2004.

⁶⁸ Kaos – Om kommenderingen i Göteborg juni 2001, sidan 13. Polisförbundet.

⁶⁹ Det får aldrig hända igen. Polisförbundet 2001.

---

5. Intervjuer

5.1 Intervju med Alexander Tilly, ämnesansvarig på Polishögskolan i Sörentorp, Stockholm

Torsdagen den 15 december klockan 10.15 intervjuade jag Alexander Tilly som från början är utbildad psykolog och som idag arbetar som ämnesansvarig lärare för beteendevetenskapliga ämnen på polishögskolan i Solna. Intervjun hölls i Alexanders arbetsrum på polishögskolan.

Alexander berättade att i polisutbildningen finns en kurs som heter "större händelser" som studeras under den fjärde terminen. Tidigare hette kursen större händelser särskilda händelser. Detta är en term som används inom polisen som innefattar en mängd händelser såsom exempelvis rån. I kursen större händelser tas inget upp om händelser såsom bomber eller terroråd utan de olika beståndsdelarna av dessa händelser exempelvis hur man tar hand om brännskadade och så vidare kommer in i andra kurser under utbildningen.

I "större händelser" behandlas mest folksamlingar och som ett skräck exempel tas händelserna i Göteborg upp. I början av kursen "större händelser" sker en delkursstart där det bland annat visas filmsnuttar från olika situationer med folksamlingar. Syftet är att dessa filmsnuttar skall ge en introduktion till ämnet och väcka frågeställningar. Alexander är dock kritisk till valet av filmsnuttar då de flesta är väldigt dramatiska och skickar fel signaler. Bland annat visas läktare som brinner i Bradford och folk som brinner upp, det visas filmsnuttar från Göteborg och de värsta situationerna där ifrån. Resultatet av att visa dessa filmsnuttar kan bli att studenterna skräms upp och börjat tänka att det här är farliga situationer. Istället anser Alexander att det borde läggas mer tid på att ta upp situationer som inte urartat och analysera varför de inte gjort det. "*Den polisiära taktik man har använt för att hantera eller möta folksamlingar tidigare är baserad på väldigt förlegade teorier.*" Han berättar vidare att efter kravallerna i Göteborg har polisen tittat över den taktik som används och fått inspiration från Danmark där upploppen på nittioalet gjorde att de ändrade taktik. Nu har polisen börjat utbilda handledare vid polishögskolan i vad som kallas *särskild polistaktik*. Denna taktik kommer dels från Danmark där danskarna i sin tur tittat på hur polisen agerat efter upploppen i England och Holland och det hela har lett till att en hel del forskning inom området genomförts.

Alexander berättar om Otto Adang och S.R Reicher som är två personer som forskat inom området och kommit fram till att polisens strategier vid möten med folkmassor ibland bidragit till att skapa stora upplopp. *"I korthet då, det som det nya (särskild polistaktik) bygger på att istället för att se demonstranterna som en enhet där varenda person är en potentiell fara och en trolig bråkmakare, där man tidigare jobbat med massgripanden och att ringa in och att liksom sköldar och hjälmar nere skapar distans och skickar signaler om att vi är förberedda på strid och sådana saker. Det man mer är inne på att jobba förebyggande och skapa dialog, hela tiden gäller då att informera folksamlingen om polisen gör ett ingripande, informera om varför man gör det osv. Att hitta förhandlingsutrymme inom ramen för polisens uppdrag och sådana saker"*. Alexander fortsätter att berätta att det har satsats flera miljoner på att ta fram den nya utbildningen men att alla poliser inte kommer att få ta del av den. Detta medför att det blir ett mellanting där det dels finns poliser som tagit del av utbildningen och poliser som är kvar i det gamla tankesättet. Den nya utbildningen handlar inte bara om hur man bemöter folkmassor utan även om hur nya bepansrade fordon som inte går att vältas kan användas. De som kommer att utbildas är huvudsakligen poliser från Stockholm, Göteborg och Malmö.

Alexander berättar att han tror mycket på den särskilda polistaktiken eftersom det är ett helt nytt sätt att se på motparten jämfört med den tidigare taktiken. *"Det finns många studier och... upplever man när man blir polis att man färgas mycket av att vara polis, när man ständigt möter människor som är i svåra situationer, man kanske möter mycket fiendlighet, mycket missbruk, mycket våld och sånt och det uppstår lätt vi- och dom-känsla. Alltså vi poliser mot dom, vi bekämpar det onda och sådana där saker. Och när sådana där tankar börjar få fotfäste, med jargong, att man antar saker om människor man möter, att man dömer folk på förhand. Då så avpersonifierar man ju dem människorna och det påverkar graden av kränkning...och det påverkar poliserna själva, syn på sig själva, syn på andra människor. Medan det nya sättet då kan bidra till, tror jag och det är ett exempel på hur forskning kan användas till att skapa en lite mer nyanserad bild"*.

Under den första terminen gör alla studenter en motpartsintervju där de själva skall söka upp någon som är en tänkbar motpart till polisen. Sedan görs en djupintervju med personen och syftet är att skapa en större förståelse för andra människor.

Alexander tar även upp att det inom polisen ibland värderas högt vad som innebär action, vad som är häftigt, att agera och att handla, medan förebyggande arbete inte alltid står lika högt i kurs. Många av dem som söker till att bli polis söker action tror Alexander och berättar vidare att den nya särskilda polistaktiken möter motstånd. Det finns en skepsis till om taktiken kommer fungera osv. I de fall polisen skulle använda sig av taktiken har den inte använts fullt ut än eftersom de poliser som kommenderats inte hunnit få samma utbildning ännu. Det har istället blivit vad Alexander kallar ett ”*mish-mash*”. Vid t ex en reclaim manifestation står vissa poliser mer avspänt med sitt visir uppe och försöker föra en dialog med demonstranterna medan andra står mer beredda för strid.

En annan storsatsning inom polisutbildningen är ett direkt resultat av polismorden i Malexander. Det har skapats en ny utbildning som kallas *nationell bas-taktik* som behandlar lite mer vardagliga händelser. ”*Som när en polispatrull skall stoppa en bil t, ex, eller söker terräng och hur man söker igenom hus och sådana där saker.*” Den nationella bas-taktiken innehåller tre olika delar, dels den taktiska förhållningen, den mentala förhållningen dvs. hur polisen kan förbereda sig mentalt och slutligen ett kommunikativt förhållningssätt dvs. hur polisen kan bemöta människor på ett bättre sätt. Den tar dessutom upp ett avsnitt som kallas omvärldsanalys. Innehållet i omvärldsanalysen är ganska diffust enligt Alexander. Alla poliser som arbetar i yttre tjänst skall bli utbildade i den nya nationella bastaktiken. De som idag går den andra terminen i polisutbildningen kommer att bli utbildade i den nya taktiken redan i skolan. De som går den tredje eller fjärde terminen kommer att bli utbildade när de kommer ut i arbetslivet.

I den beteende vetenskapliga delen av kursen får studenterna titta närmare på de teorier som funnits historiskt om hur folkmassor beter sig. Bland annat studeras Gustav Le Bon´s teori från slutet av 1800-talet där grupper regredierar (återgår) till en primitiv nivå som styrs av impulser från en ledare som kan få gruppen att i stort sett göra vad som helst. Denna teori har legat till grund för polisens taktik ända till 1980-talet. När gruppen studerat taktiken uppmanas de att själva lägga upp en taktik för att hantera folkmassor. Detta får ofta till följd att studenterna lägger upp en taktik som innehåller kravallstaket, hästar och att man ska slå en ring om folkmassan. Varje individ betraktas som farlig, det genomförs massgripanden och poliserna agerar kompromisslöst. Efter denna uppgift får de studerande titta närmare på nyare forskning som tar upp stereotyper, hur personer blir avidentifierade med uniform och

maskering osv. En av de centrala teorierna är den sociala identitetsteorin som går ut på att en människa i grupp kan förändra sin sociala identitet beroende på hur en upplevd motpart agerar. Resultatet blir att demonstranter mer och mer kan identifiera sig med en grupp som är mer radikal än vad demonstranten själv är från början. *”Jag är där för att uttrycka mina demokratiska rättigheter. Sen så upplever jag att jag blir orättvist behandlad därför att polisen ser några bråkstakar och behandlar oss som en folkmassa och jag blir kränkt då. Jag kanske blir åthutad och det där finns det hur många exempel på som helst. Folk med hederliga avsikter blir nertryckta i marken eller bortskuffade eller inte får svar på frågor och hur man då blir mer benägen att identifiera sig med de mer radikala och blir mer benägen att ta till våld”.*

För att ytterligare visa på olika perspektiv på en händelse bjuds en piketpolis in för att ge sin version ur en polisiär synvinkel om vad som hände under kravallerna i Göteborg. Efter detta får studenterna gå till biografen Zita för att se filmen *”De kallar oss terrorister”* där de dömda i Göteborg får ge sin version av vad som hände.

Inom polisutbildningen är ämnena olika mycket integrerade i de olika kurserna. Integreringen mellan ämnena är dock inte utan problem då en vapenlärare kan måla upp ett scenario om att vad som helst kan hända och att man bör vara på sin vakt medan en lärare inom beteendevetenskap kanske målar upp en mjukare bild. I dessa fall blir det lätt att studenten lyssnar på vapenläraren, som har en bakgrund som polis, än vad de lyssnar på en beteendevetare som inte varit i yttre tjänst.

När utbildningen utformas gör den det efter vad som bestäms *”ovan ifrån”*. Alexander anser att sannolikheten för att polisen skall stå inför en viss situation avgör om den skall ingå i utbildningen. Risken för terrorattentat är i Sverige liten och därför läggs inget krut på den typen av händelser. Supporterbråk vid t ex derbyn och stora folksamlingar som i demonstrationer är dock mer vanligt och får därmed plats i utbildningen. Att ta in terrorism mer i utbildning såsom den ser ut idag är enligt Alexander inte så relevant, kanske om utbildningen förlängs.

”Överhuvudtaget det här med hotbildsförändringar är intressant därför att det finns ju en tendens att alltså efter 11 september och öst och väst, att man ser den muslimska världen som hotbild. Att man behöver problematisera det. Det finns ju lite islamofobi, sådana tendenser

---

inom polisen helt klart som inom stora delar av samhället. Och krav på ökad säkerhet i och med sådana saker som händer som i Göteborg och Malmö. De här kraven på ökad säkerhet går stick i stäv med viljan till dialog och sånt som forskningen pekar på.”

Om Alexander skulle få planerat utbildningen så att den blev treårig, skulle han ha haft ett år som gick till praktik och två år till teori. Praktiken måste inte komma i en följd utan kan delas upp under utbildningen. Vidare önskar Alexander mer tid åt studenternas analys av sina upplevelser av polisarbetet. För ökad förståelse borde mer djupintervjuer göras av både poliser och eventuella motparter. Ett annat inslag är mer övningar som är så realistiska som möjligt. Ett exempel Alexander tar upp är då frivilliga figuranter skall delta i en övning och då går åt poliserna ganska hårt t ex hånar dem för att de är för långa, korta, tjocka eller smala. Hela övningen filmas sedan och i efterhand får de studerande chansen att analysera sina handlingar. Genom att ha mindre klasser och fler lärare så att lärare och studenter arbetar närmare varandra och kan ge/få feedback på vägen fördjupas kunskaperna på ett bättre sätt.

”Helt klart är det så att man har uppmärksammat att samhället har ändrats... Men hur man ska göra det och vad det skall innehålla, där är man inte enig. Och det är någonting som väcker mycket frustration hos många poliser. Bland annat dem som skall utbildas i det här.”

5.2 Intervju med polishandledare Jan Forsman

Fredagen den 9 december klockan 09.30 intervjuade jag Jan Forsman i hans hem på Södermalm i Stockholm. Jan är 37år och har varit polis sen han var 21år. Han tycker att utbildning är väldigt intressant och har handlett många nya poliser eftersom detta var en naturlig inskolning förr. Då hade han dock inget ansvar för de nya poliserna utan hjälpte dem och tog hand om dem. Detta tycker Jan var en bra filosofi, kanske inte kunskaps och erfarenhetsmässigt utan, mer för att han visste vad de ville ha efter som det inte var så länge sedan han själv var ny på fältet. På så vis kunde han erbjuda dem nya kunskaper och erfarenheter som han själv saknat när han var ny. Idag när han har huvudansvaret för instruktörerna väljer han att inte fokusera så mycket på erfarenheter och ålder. Många är av dem som handleder de nya poliserna vet ganska bra vad som saknas när man kommer ut som ny polis. När Jan själv kom ut på fältet som ny polis kändes allt osäkert, det var ett enormt ansvar och han var mer rädd för att göra fel än att våga. ”Utrymmet att misslyckas kändes

väldigt litet.” Det gjorde att Jan mest gjorde de saker som han var ganska trygg i att göra och härmade andra på det han var mindre trygg och säker på. Idag hoppas Jan att de nya polisaspiranterna vågar göra fel. Utrymmet för att göra fel blir dock mindre i de fall som gäller ingripande mot tredje person. Under tiden Jan varit polis anser han att polisen blivit mindre hierarkisk, öppnare för nya intryck och nya unga medarbetare har lättare att påverka arbetet och vardagen jämfört med förr i tiden. Jan tycker att det är mycket positivt att många nya erfarenheter blandas och att alla får göra sin röst hörd för att hjälpa till och lösa de problem man står inför under arbetets gång.

När det talas om framtidens polis vill Jan inte ha en *”akademikerpolis”* som blir antagen till polishögskolan genom en vanlig högskoleintagning. Han anser att sökanden skall genomgå vissa tester för att bli antagen. Vid rekryteringen av polisstudenter är det inte bara, lite generaliserat *”ett läshuvud”* utan en person med en specifik personlighet och andra egenskaper blir intressanta. Sådana egenskaper och personligheter kommer kanske inte riktigt fram vid en vanlig högskoleintagning. Jan berättar att det finns en utredning som skall ta fram förslag på hur antagningen kan gå till och hoppas att personalen inom polisen idag kan få vara med och påverka lite mer. Det finns dock en oro för att de utredningar som görs har ett bestämt mål dvs. de skall visa en viss riktning eller en viss sak. *”Man vill en sak väldigt mycket och tillsätter en utredning sen som ja, med hjälp av vem som gör det och vilka personer man frågar så styr man den lite mot det här målet. Det borde vara kanske lite mer objektivt och opartiskt utredning.”*

Det som var positivt med polisutbildningen när Jan studerade jämfört med idag var att han under praktiken var ute runt om i Sverige för att sedan kom tillbaka till skolan. Detta medförde att han kunde referera till verkligheten och sammanfatta det han lärt sig och på så sätt få möjlighet att fördjupa sin kunskap ytterligare. Det var också positivt att de studerande varit i olika delar av landet så att de på så vis fick en insyn i olika sätt att lösa problem. Eftersom praktiken som var på ett och ett halvt år kunde de studerande relatera teorin till verkliga fall de varit med om ute på sin praktik vilket Jan tycker är mycket bra. På den tiden gick man först ett år på polishögskolan innan man gick ut på den ett och ett halvt år långa praktiken för att sedan komma tillbaka till skolan under ett halvår. Det som var mindre bra under Jans utbildningstid var vissa delar av praktiken. Det är upp till varje myndighet att göra det bästa av den tid som studenterna praktiserar och så var inte alltid fallet. För att

---

praktiktiden skall bli så bra som möjligt anser Jan att det är viktigt att viljan finns ute hos polismyndigheterna att göra praktiktiden så bra som möjligt.

Om Jan ska utvärdera dagens aspiranter så tycker han att de har den kunskap som förväntas av dem för att klara av sitt arbete. ”*Dem tycker inte det själva alltid men, jag tycker på den tid de har varit ute eller den tid de har pluggat och det lilla de känt på praktiken så kan man inte... man ska inte ha högra krav och det här är något som växer fram och utvecklas. Jag känner ju själv att jag... jag har jobbat 16år eller det har jag inte med skoltiden då, det blir 13 då, att man lär sig ju hela tiden nya grejor och vissa grejor förändras och man tar till sig nya saker, så jag tycker det räcker faktiskt. Som vi jobbar nu så är det ju inte att man är helt själv på dem här uppdragen utan man är ju minst två och ibland tre och då bollar man dem här grejorna och någon kan nån bit och man kompletterar varandra på ett väldigt bra sätt.*”

Syftet med aspiranttiden är att aspiranten skall få en ökad kännedom om polisens organisation samt att prioritera tre huvudområden. Dessa tre områden är:

- Utredningar som ofta bedrivs från ett skrivbord då man kallar folk till förhör.
- Ordningspolistjänst då man åker på händelsestyrda uppgifter.
- Närpolisen (Näpo) som är ett problemorienterat område.

I Stockholm har man trafik som ett särskilt ämne, även om det återfinns trafik återfinns i de andra tre ovanstående områdena.

De uppdrag som aspiranter kan skickas på skall enligt teorin inte vara de värsta prövningarna en polis kan ställas inför. Detta ansvarar de instruktörer och handledare för som åker med aspiranten och inte länskommunikationscentralen, som dirigerar bilarna till de olika händelserna. Att ansvaret ligger på instruktörerna och handledarna beror på att länskommunikationscentralen inte kan bedöma situationens allvar. De har ju endast en vag bild av vad som väntar vilket gör det svårt att bedöma om det är ok för en aspirant. ”*Ibland kan det vara helt tvärt om, att det lugna lilla man skickar någon till är bland det värsta en polis har upplevt kanske då och tvärt om det stora man målar upp, när man kommer fram är det ganska lugnt. Och sen kan du dessutom åka in i saker när du är ute. Så att det där går knappt att skydda någon ifrån, däremot kan dem som är med avbryta det. Vi behöver andra*

kollegor som tar hand om det här.” Ett annat sätt är att freda bilen och då kan den fredas från alla uppdrag. Detta innebär att handledaren och aspiranten själva säger ifrån vilka uppdrag de kan åka på. Då går aspiranten och handledaren utöver staben och det innebär att om det skall finnas sju bilar en kväll så blir den fredade bilden den åttonde. Den fredade bilen lyssnar på radion och kan då säga ifrån om någon annan bil fått ett uppdrag att den fredade bilen tar det istället. Detta system har vuxit fram från de erfarenheter handledare och instruktörer fått då de märkt att det inte är nyttigt att kastas in i en övermäktig uppgift. Det är bättre att ha lite enklare och lyckade uppdrag i början så att aspiranten känner att han/hon kommer in i uppgiften på ett bra sätt. Det är bara i början av aspiranttiden man gör såhär. Efter ett tag åker aspiranten på alla uppdrag som kommer in.

Under aspirant tiden träffar aspiranten sin handledare kontinuerligt och vid varje arbetspass finns en instruktör med som försöker komma med så mycket feedback som möjligt. Denna feedback tar aspiranten sedan med sig till handledarsamtalen.

Vad gäller den svenska exceptionalismen tycker Jan att den uppfattningen kommer och går med tiden. Det har startats ett nytt projekt som heter ”nationell bastaktik” som just behandlar särskilda händelser. I samband med att Jan deltog i detta projekt blev han lite mer mentalt förberedd på att något sånt skulle kunna hända. När Jan pratat med andra poliser om detta har det kommit fram att poliser är så pass rationella att de åker på larm och har en hög beredskap och är mentalt förberedda på att något kan hända så blir det lättare att växla tempo. Vid mentala påslag och förberedelser så uppstår en liten stress. Sätts den här processen igång vid alla larm är det nog inte riktigt sunt i längden menar Jan. Viktigt blir då att ha en bra balansgång där man utgår från ett hyfsat säkert utgångsläge, kan antingen trappas upp beredskapen eller kanske trappa ner den beroende på situation. *”Man ska inte göra en massa saker av slarv och slump utan de ska vara lite genomtänkta. Om jag nu går in i den här byggnaden ska jag i alla fall vara beredd på att jag har en reträttväg, jag vet vart jag är. Det tankesättet genomsyrar nog verksamheten sen är det lite olika kvalité på olika ställen och nivåer.”*

I polisarbetet är den mentala förberedelsen viktig och man behöver inte ha erfarenheten av en specifik händelse, det går mer ut på att förbereda sig på något som man tidigare inte varit med om. Vinsten med mentala förberedelser blir då att i en pressad och stressad situation vara så

---

förberedd att man klarar av situationen bättre. Jan berättar att det är vetenskapligt bevisat att om man mentalt tänker sig in i att lyckas med det man företar sig så lyckas man bättre. ”*I ett polisiärt fall kan det vara att det har skett ett rån och man står vid en vägspärr som man upprättat och rånarbilen kommer mot en så att man är mentalt med på att här kan det vara, bli verkligen pressat och stressat och man kan utsättas för allvarligt hot fara, man kan nästan tänka igenom det, kan man nästan bli lite rädd när man tänker det bara. Då vänjer man sig lite vid den här händelsen utan att behöva ha varit med om den för att man ändå ska slippa begå dem här ödesdiga misstagen som kan innebära livsfara ibland också.*”

Det talas mycket om mentala förberedelser inom polisen idag och det fanns även med i polisutbildningen då Jan studerade vid polishögskolan. Då fick studenterna arbeta praktiskt med övningar där antingen lärare eller andra studenter var figuranter och skulle agera efter vissa instruktioner. ”*Pelle har ramlat hemma i sin lägenhet och du ska gå in och titta hur han mår för att han har inte avhörts på några dagar. Man går in där hittar honom på golvet liggande och sådär. Då visar det sig att han kanske fått nån psykisk grej och han har en kniv innanför jackan i handen... och vi är där och tror att vi ska bara hjälpa honom. Sådana grejor har blivit lite liksom tankeklockor och redan där börjar processen tror jag. Sen pågår den och utökas eller i värsta fall kanske trappas ner beroende på vad som händer i ditt fortsatta jobb. Det finns ju dem som jobbar och efter bara något år går in och jobbar inne och aldrig mer är ute i någon uniform.*”

Under tiden Jan arbetat som polis har nyhets och informationsflödet ökat betydligt och inom polisen har ett nätverk som heter Intrapolis kommit där man kan läsa om interna nyheter. Ökad information är bra tycker Jan men det kan vara svårt att sälla. Intresset för nyheter kommer naturligt så på det viset är det inte svårt att hänga med på vad som händer i samhället säger Jan. Mer specifik information om vad som händer och vad som har hänt får poliserna vid början av varje arbetspass då man har en utsättning. Då bestäms även vem som skall åka med vem. Gruppen som deltar vid en utsättning är runt tio-tolv personer och det presenteras även information mellan dessa personer som de var och en hört på sitt håll. Under normala förhållanden finns ingen specifik hotbild som presenteras utan det är mer inför olika kommenderingar som detta tas upp. När polisen arbetar med hotbilder finns en skala som går från 1-5 där 5 är ett worst case scenario. Hotbilder är mest indikationer som bygger på

---

kvalificerade gissningar. Om hotbilden är hög kan polisernas agerande påverka händelse utvecklingen mycket mer än vad man trodde för några år sedan. Efter den 11 september 2001 hände inte så mycket förutom att hotbilden mot amerikanska objekt ändrades och ledde till att poliserna fick genomföra en del vaktpass för att inget skulle hända objekten. ”*Men där kan väl finnas lite av det du sa förut att här händer ingenting oss. Där har ju Sverige varit på nåt sätt fredat. Och sen kan jag ju säga så att man funderar mycket i dem här banorna men att skydda sig inför såna typer av hot. Att skydda sig inför att hot när det begås brott och när man ska ingripa i farliga situationer det är ju en sak. Men att skydda sig mot såna här terror handlingar och annat känns så övermäktigt*”.

Mordet på utrikesminister Anna Lindh i september 2002 påverkade inte polisen som sådan. Det innebar snarare konsekvenser för SÄPO's livvaktsenhet. Mordet uppmärksammade oss på att det ständigt fanns en hotbild runt politiker. Händelsen i Malexander har dock satt sina spår eftersom polisen numera lärt sig att de behöver ett annat säkerhetstänkande med sig i grunden. Således ska alla poliser som är i yttre tjänst vidareutbildas inom den nationella bastaktiken under en tidsperiod på tre-fyra år. Jan var med i den första omgången av utbildningen och tyckte det var en jättebra väckarklocka.

Från kravallerna i Göteborg har polisen lärt sig att den organisation som är ute och arbetar praktiskt inte enbart kan styras centralt av en liten ledningsgrupp. Ansvar måste fördelas och vissa ramar/riktlinjer skall läggas upp. Vissa beslut måste fattas från den centrala ledningsgruppen men utifrån de givna ramarna bör de arbetande grupperna få ta eget ansvar, initiativ och beslut samt agera mer fritt på uppkomna situationer.

Som exempel på förslag på hur polisen kan bli bättre än idag rent kunskaps- och kvalitets mässigt tar Jan upp att det borde finnas en möjlighet att påverka sin lön. Ett exempel är när någon gått en utbildning och efter genomgången utbildning får visa att han/hon tillgodogjort sig utbildningen och står upp till en del satta krav. ”*Det här med att man vill bli duktig i yrket och såhär, är ju en bra drivkraft och räcker ju hos många men generellt så tror jag inte alltid att det räcker för en del som har jobbat många år och kanske bara sitter av utbildningen och har man då dem här kraven med sig att du kanske efter genomförd utbildning måste du testas då vad du har tillgodogjort dig. Kan du visa då att du tillgodogjort dig då blir du först godkänd i det och sådär.*”

Avslutningsvis fick Jan lämna lite egna synpunkter om området och då flaggade han för att ha lite is i magen innan något görs med polisutbildningen. Det bör göras en undersökning där de som utför undersökningen även frågar personalen vad de vill ha och vad allmänheten vill ha.

”Vi har haft, jag ska inte säga att det är problem men det är svårt för oss inom organisationen när vi sätter oss en grupp på t ex tio personer. Så har vi gjort det på test någon gång. Vi har pratat om vad en bra polis är och kanske hur man skulle kunna värdera det. Och då får man ju en jättebred bild och sådär och det här ska man kunna och det här ska man inte men samtidigt så finns det någon slags subjektiva värderingar att en har tyckt så och den andra har tyckt så. Så att man kanske skulle kunna allmänt ha att en bra polis uppfyller det och det, att man kan sätta mer ord på det. Kan man inte riktigt idag för att det är så subjektiva värderingar som styr det.”

Om Jan skulle få välja vilka ämnen som skulle fylla ett eventuellt tredje år så hade han valt psykologi, lite sociologi och lite mer friskvård. Om man ska orka med jobbet när det är tufft med skiftgång och kosthållning så är det viktigt att man tar hand om sig menar Jan. Idag får de studerande lite kunskap om det och dem som verkligen är intresserade tar ju till sig kunskapen ändå men Jan anser att den stora massan skulle behöva lite mer kunskap om ämnet.

5.3 Intervju med polisaspirant Bente Böckann

Fredagen den 9 december 2005 klockan 11.45 träffade jag Bente Böckmann på Södermalms polisstation. Bente är 34år och född i Oslo. Innan hon började studera på Polishögskolan gick hon fyraårig teknisk utbildning på gymnasiet som sedan ledde fram till en civilingenjörs examen vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Dessutom hann hon arbeta som sjukvårdsbiträde inom vården ett tag innan polisstudierna började. Innan studierna vid KTH ville Bente bli läkare men betygen räckte inte till och att studera i Ungern var inget alternativ. Trots att Bente fick ett jobb efter sin examen väcktes intresset att bli polis och hon sökte polisutbildningen och kom in. Anledningen att hon ville bli polis var då att hon ville arbeta med folk ”ute på fältet”.

Det bästa med polisutbildningen var känslan av att ha hittat rätt, att det fanns en mening med de ämnen som lästes och att det var kul. Lite svårare var det med ämnen som Bente tidigare aldrig kommit i kontakt med såsom självskydd, skytte och spela upp scenarier för varandra.

Med tiden blev detta dock naturligt och allt som allt tycker Bente att helheten och själva polistemat var det bästa med utbildningen.

Efter den tvååriga utbildningen började Bente sin aspiranttid vid utryckningen på Södermalms polisstation. Tiden på polishögskolan var som en skyddad värld så det blev en stor omställning när uniformen skulle sättas på och arbetet i verkligheten skulle börja. Just bärandet av uniformen var en stor skillnad från skoltiden eftersom Bente inte kände sig som en polis i början av sin aspiranttid. *”Det kändes som jag var utklädd till någonting för jag kunde inte känna själv liksom att jag var polis.”* En annan stor omställning var att lära sig alla de rutiner som finns. Kunskapsmässigt har man en liten grundkunskap men just rutinerna var något nytt. *”Det kändes som att hela min personlighet den bara försvann och sen så var jag bara en uniform och jag vet inte hur jag skulle bete mig.”*

I början av aspiranttiden var Bente *”lite rädd att göra fel”* och kände sig *”hämmad”*, som om någon stod och iakttog henne hela tiden. Man ska våga vara sig själv lite mer och kunna göra misstag, säger Bente. Sedan kan man ju ta upp misstagen och diskutera alternativa sätt att lösa det på och på så vis lära sig mer.

Det som var mindre bra med polisutbildningen var avsaknaden av verkligheten. I de övningar som görs spelas rollerna av de studerande vilket gör att övningarna inte kan bli riktigt lika verkligheten. Istället önskar Bente att övningarna var mer heltäckande där man vid t ex ett snatteri börjar med radiokommunikationen i bilen som man gör i verkligheten, tar hand om snattaren och åker sedan in och rapporterar. Idag är de olika momenten mer isolerade från varandra enligt Bente.

I skolan bedrivs undervisningen efter de extrema fallen vilket följande citat illustrerar: *”Då gjorde vi enligt skolexemplet och man har ingen magkänsla riktigt heller sådär. Vi gick liksom, ja det var skarpt läge liksom och beordrade honom ut med, du vet med händerna upp liksom. Våldigt hårt liksom och ner på backen där ute och sen var det bara en kille som hade sovit. Alltså på skolan var det mycket man övade dem extrema fallen, lite väl extremt ibland även om jag förstår att man måste göra det”*.

Beträffande uttrycker den svenska exceptionalismen berättar Bente att hon inte hela tiden går runt och är spänd och förberedd på allt. Däremot pratar hon med sin instruktör om hur hon kunnat agera annorlunda i olika situationer. *”Det är ju ändå en lite avvägning, man kan ju inte alltid gå runt så här... och förvänta sig att det kan vara en bomb runt hörnet eller nåt...”*

Den största utmaningen en polis kan stå inför tycker Bente dels kan vara att leda andra poliser som insatschef och dels att stå i en situation när hon inte vet hur hon reagerar, som vid ett knivöverfall. *”Det här scenariot hela tiden som man har liksom präntat in i skallen på sig, han har kniv, släpp kniven, backa och liksom, ja höjd beredskap och hur skulle man reagera då egentligen? Skulle man våga skjuta en människa i benet eller? Skulle man vara så bra så man kan det eller skulle man skjuta...ja det där, man har ingen aning. Det är det där som jag kan tänka på”*. Under utbildningen händer det att studenterna talar med varandra om vad som skulle hända om de försattes i olika situationer. Dessa samtal pågick mellan de som hade *”samma synsätt”*. I Bentes klass var det prestige så ingen sa att de inte skulle klara av en sådan situation utan *”det ska man klara”*. Utanför skolan är det dock en mjukare inställning till denna fråga.

Jag tog upp den hjälp till bearbetning som polisaspiranter får under sin tid och Bente berättade om ett tillfälle då hon stått ensam med en 13-åring som var påtänd och puttade på henne. I denna situation fick Bente tunnelseende och säger efteråt att hon skulle vilja prata mer om denna händelse. Här är det viktigt enligt Bente att instruktörerna är lyhörda för detta och inte säger: *”Du jag har lite bråttom hem men om du vill prata om det så kan vi prata om det.”* Bäst är om instruktören tar kommandot och säger till att nu går vi in och pratar om det en stund. Vid debriefing och feedback är det viktigt enligt Bente att det sker i samband med händelserna och inte vid ett handledarmöte där instruktören inte närvarar.

Gällande kunskap om olika grupper i samhället berättar Bente att man inte fått någon specifik utbildning om dessa på polishögskolan men eftersom hon själv kommer från Stockholm anser hon sig ändå ha kunskaper om de olika grupperna i Stockholm. Detta är även något polisaspiranter lär sig när de kommer ut eftersom de som varit på fältet ett tag har en stor/bred kunskap om vilka personer som rör sig i olika områden. Ett exempel på grupper som togs upp under utbildningen var dock zigenare och romer och då var detta när det diskuterades

---

fördomar. Ett annat exempel var inom kriminologin när det diskuterades om huruvida invandrare begår fler brott och hur brott uppstår.

Någon specifik terrorundervisning har Bente inte fått utan undervisningen i kursen särskilda händelser har tagit upp demonstrationer och bombhot vilket kan vara en del av terroristhandlingar. I kursen studeras grupper som skinnhuvuden och vänsterextremister men inget om terrorister.

Bente tycker inte att polisutbildningen skall ha ett tredje år eftersom det då kan bli för teoretiskt och akademiskt. Givetvis skall polisen kunna lagar och förordningar men detta anser Bente att man hinner med under två års utbildning. Istället borde kraven höjas på den pedagogiska kompetensen bland lärarna och i förlängningen även hos studenterna. Om ett tredje år ändå skulle införas så skulle detta fyllas med övningar i självskydd, skytte, scenarier och möjligheten att öva utanför skolan. Bente ser hellre än ett tredje år att man under aspirant tiden arbetar en instruktör och två aspiranter i grupp för att aspiranterna skall kunna stötta varandra. I dagens läge är det lätt att aspiranten kommer bakom instruktören och på så vis känner sig hämmad och vågar inte ta för sig. Bente har precis avslutat sin aspiranttid och tycker att den är väldigt kort och känner sig fortfarande lite osäker i sin nya yrkesroll. Viktigt under aspiranttiden är att få vara ute på fältet och inte sitta ”inne och vänta på kollegor som är trötta på att jobba för så kan det vara på näpo (näropolisen).”

6. Analys och slutsatser

I det följande kapitlet kommer all data att analyseras och kopplas till de teorier som presenterats tidigare. Därefter presenteras uppsatsens slutsatser och slutligen ges förslag på vidare forskning.

6.1 Analys - diskussion

Uppsatsens syfte var, som sagt att ge förslag på hur polisutbildningen kan förändras för att bättre förbereda nyutexaminerade poliser inför den verklighet de möter utanför polishögskolan. Att det finns mycket att utveckla inom dagens polisutbildning vittnar den undersökning som genomfördes 2002 på polishögskolorna runt om i landet (se kapitel 4.4.2). I undersökningen ansåg 39 % att den problembaserade inläringen var positiv och 41 % tyckte att det var för lite övningar i praktiska moment. Kurser i självskydd (20 %), praktiska moment (17 %) och vapenhantering (13 %) ansågs som positiva. 11 % av de tillfrågade ville korta ner den beteendevetenskapliga delen av utbildningen och 10 % ville komprimera/effektivisera utbildningen i stort.

Utifrån undersökningen kan polisstudenternas önsknings sammanfattas som att de vill ha mer praktiska inslag i sin utbildning och att om de måste välja bort något moment i dagens utbildning, så väljer de helst bort beteendevetenskapliga inslag (teori). Detta återkom även i intervjun med polisaspirant Bente Böckmann, som efterlyser mer undervisning i självskydd, skytte samt fler möjligheter till praktiska övningar.

I rapporten "Kaos – Om Kommenderingen i Göteborg, juni 2001" påpekar mer *erfarna* poliser behovet av bättre utbildning. Hela 59 % av de tillfrågade som deltagit i undersökningen ansåg att de inte fått tillräcklig utbildning inför kommenderingen. En piketpolis som normalt ägnar 20 % av sin tid till utbildning ansåg sig inte heller ha den utbildning som krävdes i situationen som beskrevs som "ett krig".

Att inte känna sig förberedd återkommer även i resonemangen kring när en polisaspirant kommer ut i verkligheten. Bente Böckmann tog upp att det kändes konstigt att bära uniform samt att det var stor skillnad på att vara ute i verkligheten mot att vara i den skyddade världen som polishögskolan var. Ett förslag Bente Böckmann gav var att de övningar som hölls på

---

polishögskolan skulle vara mer lika verkligheten. I intervjun gav hon ett exempel på när de under en övning skulle omhänderta en figurant som sov och gjorde detta med dragna vapen och högsta beredskap på ett sätt som enligt henne inte var anpassat för verkligheten.

Jan Forsman var även han av samma uppfattning som Bente gällande den osäkerhet han upplevde när han var ny. Han tycker dock att med den utbildning som polisaspiranterna fått i dagsläget, klarar de sig mycket bra i verkligheten.

I polisutbildningen finns redan idag en kurs som heter **större händelser**. Tidigare hette kursen särskilda händelser vilket är en term som används inom polisen för att beskriva en händelse eller befarad händelse som är så pass allvarlig att polisen måste organisera, leda och använda sina resurser i en särskild ordning för att hantera den på bästa sätt. Eftersom kursen inte riktigt täcker alla delar som inbegrips i begreppet särskilda händelser ändrades namnet till större händelser som mer beskriver vad kursen handlar om. Vad som ska ingå i kursen bestäms ”uppifrån”. Enligt Alexander Tilly påverkar också sannolikheten för att en händelse kan inträffa om den ska ingå i kursen. Idag fokuserar kursen på folksamlingar och tar upp exempel från kravallerna i Göteborg. Med andra ord styrs innehållet av historiska händelser, dvs. sånt som redan har inträffat och inte av sånt som vi tror kan komma att inträffa. Inslag i kursen såsom att studenterna får se en film som ska redogöra för demonstranternas synvinkel och sedan lyssna på en piketpolis som var med under kravallerna är särskilt uppskattade av såväl Alexander Tilly som polisstudenterna. Inslaget i kursen syftar till att studenten själv ska få analysera situationen och utveckla ett kritiskt tänkande. Ett annat moment är då studenten tillsammans med andra i en grupp skall arrangera en polisinsats. Enligt Alexander Tilly har då studenterna en tendens att gå till ytterligheterna direkt med kravallstängsel och avspärningar vilket kan ses som motsatsen till den taktik som den särskilda polistaktiken förespråkar.

Hur kan då utbildningen förändras för att minska glappet mellan övningarna i skolan och den verklighet som studenterna möter under resten av sin yrkesverksamma tid?

Polisen har börjat genomföra utbildning i två nya kurser, **nationell bastaktik** och **särskild polistaktik**. Den nationella bastaktiken behandlar hur polisen skall agera i mer vardagliga situationer såsom vid genomsökning av ett hus, sök i terräng samt vid stopp av fordon. Den särskilda polistaktiken behandlar polisens arbete vid möten med större folkmassor och liknande. Alla poliser kommer att få utbildning i den nationella bastaktiken medan endast vissa poliser kommer utbildas i den särskilda polistaktiken. Med händelser som kravallerna i

---

samband med EU-toppmötet i Göteborg 2001 kan det verka förvånansvärt att inte alla får en enhetlig utbildning trots att många efterlyst detta. Alexander Tilly berörde detta område ofta då den särskilda polistaktiken enligt honom, var ett helt nytt synsätt på hur folksamlingar kan hanteras, som han trodde väldigt mycket på. Istället för att poliserna ska stå rustade och beredda på krig förespråkade den nya taktiken en mer kommunikativ inställning. Om vissa poliser står med batongerna i högsta hugg med visiren nedfällda och andra står mer avslappnade och försöker föra en dialog med de individer som finns i folkmassan uppstår lätt dubbla budskap.

Utifrån resonemang om den svenska exceptionalismen kom både Jan Forsman och Bente Böckmann in på den mentala beredskapen. De menade att som polis gick det inte att gå runt och tro att det fanns en bomb runt varje hörn. Detta skulle leda till ökad stress hos poliserna och de skulle göra ett sämre jobb eftersom de alltid skulle vara ”på helspänn”. Fördelarna med mental träning är att en polis kan tänka sig in i en situation och på så vis vänja kroppen vid händelsen. När han/hon sedan ställs inför en liknande situation är den inte ny för personen i fråga och chansen att han/hon agerar på bästa sätt ökar. Kroppen reagerar med ett inlärt mönster istället för på reflex/impuls. Kopplas de mentala förberedelserna samman med exceptionalismen sätts en gräns för den mentala förberedelsen. Genom att någonstans tro att vi är förskonade från grovt våld blir resultatet det omvända. Polisen är inte bara dåligt förberedd mentalt utan ligger efter i tanken på att det *faktiskt kan hända* vilket gör att han/hon ställs i ett tillstånd med ökad stress när händelsen inträffar och detta kan innebära livsfara. I kapitel 1.1 illustrerade två händelser vad som kan ske om den mentala beredskapen inte är hög. I fallet Malexander följde en ensam polis efter rånarna trots att de var beväpnade med automatvapen. Först när polisen beskjutits ansågs inte rånerna vara ett ”normalt rån” längre. Polisen agerade efter den exceptionalistiska tanken att rånare inte skjuter poliser eftersom de kan åtalas för mordförsök, samt att de historiskt sett varit fokuserade på att fly. I detta fall hade just denna polis tur och överlevde en attack med automatvapen och handgranater.

Det andra exemplet relaterar till mordet på Anna Lindh. En av poliserna som var först på plats berättade att hon och hennes kollegor åkt på larmet som vilket rutinlarm som helst. När de kom fram möttes dem av ett ministermord. Genom att inte förbereda sig mentalt på väg till larmet förloras tid, tid som kan vara avgörande när det till exempel gäller att spärra av eventuella flyktvägar för att snabbt kunna gripa gärningsmannen.

I intervjuerna syns tydliga tecken på att det exceptionalistiska synsättet finns. Ett Exempel på detta var när jag bad Bente att berätta om vad hon ansåg vara den största utmaningen hon kunde stå inför som polis. Hon tog först upp utmaningen att leda andra poliser ute i verksamheten som ett befäl. Sedan bad jag henne att se den största utmaningen som en speciell situation som skulle vara speciellt svår att ställas inför. Då tog hon upp en situation som innebar att hon inte visste hur hon skulle reagera, som vid ett möte med någon knivbeväpnad. En fråga hon då ställer sig var om hon skulle våga skjuta den här personen i benet om det skulle behövas. Ställs dessa tankar mot de trender som finns inom brottsligheten idag där fler och fler bär vapen och använder dem så kan denna situation där en polis möter en knivbeväpnad gärningsman mycket väl inträffa.

Enligt organisationsteorin finns det en viss tröghet mot förändringar i alla organisationer och för att komma bort från denna tröghet bör kulturen inom organisationen förändras. Inom polisen finns tröghet mot exempelvis förändringar som handlar om hur polisen skall bemöta folkmassor som Alexander Tilly berättade om. Några poliser förespråkar ett kommunikativt förhållningssätt enligt den nya särskilda polistaktiken medan andra har kvar synsättet på folkmassor som farliga och att deltagarna när som helst kan löpa amok. Mycket av trögheten i förändringar inom polisorganisationen härstammar från den anti-intellektualism som finns inom organisationen. Bland annat anses att teoretiska kunskaper inte är lika mycket värde som praktiska färdigheter. Polisens arbete är till stor del situationsbetingat vilket medför att poliserna på fältet försöker att genomföra sitt arbete med minsta möjliga krångel och pappersarbete. Den tidigare polisforskningen visar också att från denna anti-intellektualism kommer även en skepsis mot innovationer, forskning och experiment. Poliskulturen fokuserar också på att göra själva utövandet av yrket till den enda källan av kunskap. Resultatet blir att ett "antingen eller" synsätt får fäste där medborgarna antingen blir respektabla eller bus. Bente Böckmann visade i sin intervju influenser av tankegångar som tillhör den negativa poliskulturen. Exempel är att hon anser att det studenterna inte lär sig på skolan lär de sig på fältet. Det visar att om det är något poliserna saknar när de kommer ut i verkligheten så är det praktik och inte teoretiska kunskaper.

Jan Forsman anser att polisutbildningen inte skall ändras för ändrandets skull utan att en förändring bör föregås av en undersökning där både personal inom polisen och allmänheten

---

får chans att påverka. Detta utredningsarbete som ligger till grund för förändringar inom polisen utgör ett hinder för förändring av- och inom organisationen. Jan Forsman berättade att polisen har gjort ett försök att utarbeta en gemensam värdegrund för vad en bra polis är. Detta diskuterades i en grupp bestående av ca 10 poliser. Resultatet av dessa samtal har varit att det inte går att få fram en objektiv bild eftersom det är så många subjektiva värderingar som styr.

Vad som efterlyses är en enhetlig bild inom polisen om hur framtidens polis skall fungera. De olika lärarna samarbetar inte för att skapa en enhetlig bild av framtidens polis med de önskvärda attityder och arbetssätt som finns. Ena läraren säger: var på din vakt, du vet aldrig vad som händer, medan en annan säger: att genom att dra ditt vapen stressar du upp situationen, vilket gör att risken för våld ökar. Detta utgör grunden för den osäkerhet som Bente Böckmann gav uttryck för tidigare och som gör att många poliser anser att det de behöver kunna, lär de sig ute i verkligheten. Polisaspiranterna vet inte riktigt vad som förväntas av dem vilket gör att de tar ett steg bak för att se hur handledaren gör. Bente Böckmann hade en idé om att två aspiranter åker tillsammans med en handledare så att aspiranterna kan stötta varandra, de vågar försöka mer, vågar ställa fler frågor och kanske också ifrågasätta mer vilket kan leda till utveckling hos såväl handledare som aspirant.

Att polisen bör ha god kännedom om vad som händer i samhället är en förutsättning för att kunna bedriva ett framgångsrikt arbete. För att kunna följa med i samhällets förändringar krävs en grundläggande samhällskunskap där olika folkgrupper, föreningar och andra konstellationer av individer står i centrum. Idag finns en kurs som tar upp ungdomar, normer, kultur och brott samt en kurs som tar upp rasism, diskriminering och ordningsstörning. Den övriga kunskapen får polisen ute på fältet och från sina kollegor. Bente Böckmann ansåg dock att hon besatt den grundläggande samhällskunskapen som var nödvändig eftersom hon själv kom från Stockholm och om hon saknade någon kunskap fick hon av sina kollegor som besitter en stor erfarenhet. Den samlade erfarenheten som polisen har är viktig men denna kunskap bygger på personliga erfarenheter och går inte att generalisera för att beskriva grupper i stort.

6.2 Slutsatser

Utifrån mina intervjuer och studier av dagens polisutbildning har jag kommit fram till att polisen har påbörjat ett förnyelsearbete där de inser vikten av att satsa på utbildning av de poliser som är i yttre tjänst. Resultatet av denna satsning syns i kurserna **nationell bastaktik** och **särskild polistaktik**. Jag anser dock att det är ett misstag att inte göra båda utbildningarna obligatoriska för alla poliser i yttre tjänst. Detta då kommenderingarna i Göteborg vid EU-toppmötet och i samband med polismorden i Malexander visar på vikten av att ha poliser med likadan utbildning. Genom att ha samma utbildning och värdegrund kan polisens agerande bli tydligare och kanske till och med mer effektivt.

Jan Forsman talade om att utveckla en gemensam värdegrund för polisen i Sverige. Detta är en idé som jag anser är väldigt bra. Kanske skulle den börja med att lärarna och studenterna på polisutbildningen på de tre skolorna gemensamt kommer överens om en värdegrund om hur en bra polis skall vara. Givetvis bör lärarna uppmuntra studenterna till kritiskt tänkande men i övergripande frågor såsom ska jag dra mitt vapen eller inte, ska jag försöka kommunicera eller bör jag förbereda mig för slagsmål, bör de stå enade.

Bland de studerande på polishögskolan efterlyses mer praktiska inslag såsom självskydd, pistolskytte och polisbilskörning. Dessutom önskar de studerande att praktiken är mer uppdelad under utbildningen så att den inte ligger i en följd i slutet. Mitt förslag är att eftersom det finns ett behov av ökade praktiska och teoretiska inslag så bör utbildningen bedrivas under tre år med praktiken utspridd. De nya teoretiska inslagen bör enligt mig uteslutande handla om samhället och dess befolkning. Fokus bör ligga på de olika grupper som finns i samhället, baserat på till exempel religion, geografiska tillhörighet eller kriminellt samröre. Anledningen att jag förespråkar dessa teoretiska inslag i utbildningen är eftersom samhället blivit mer komplicerat med medborgare från många olika kulturer. Det är då enligt mig viktigt att de poliser som kommer ut på fältet får en förståelse för de olika samhällsgrupperna som finns i samhället för att kunna arbeta närmare medborgarna. Den teoretiska biten kan även kopplas samman till den mentala träningen där de studerande får en bättre insikt i vad de kommer att möta och på så vis mentalt kan förbereda sig bättre.

Genom att satsa på att varva teori och praktik/uppdatera utbildningen kommer kommentarer som ”glöm allt du lärt dig på polishögskolan” att kunna minskas enligt mig. Om aspiranterna som kommer ut från polishögskolan uppfattar glappet mellan skola och verklighet som mindre, anses även utbildningen vara bättre än tidigare. Detta kan medföra att aspiranterna känner sig mindre osäkra och vågar ta för sig mer. Om de dessutom får åka tillsammans två och två kan osäkerheten minska ytterligare vilket möjliggör ökade möjligheter att lära sig mer. När studenterna sedan kommer tillbaka till skolan efter en praktikomgång kan de byta erfarenheter med varandra och få nya infallsvinklar.

Genom att lära sig att arbeta med hotbildsanalyser redan på polishögskolan kan varje polis själv bilda sig en uppfattning om vilken mental beredskap som passar. Är det som så att tungt kriminella rymmer eller att en värdetransport larmar, bör den mentala beredskapen höjas till högsta nivå, oavsett om polisen anländer till platsen som första eller sista bil. Att detta inte fungerar illustrerades i exemplet med den patrull som först anlände NK när Anna Lindh mördats. Balansgången ligger mellan att gå på helspänn och att inte vara mentalt förberedd alls. Ökade kunskaper i hur samhället ser ut skulle kunna ge poliserna en bättre möjlighet att anpassa sin mentala förberedelse.

I omvärldsanalysen bör fokus ligga på olika folkgrupper, föreningar, gäng och andra konstellationer av individer stå i centrum. En stor del av de kriminella som är verksamma idag ingår på ett eller annat sätt i ett större kriminellt nätverk. Olika grupperingar samverkar för att tillföra olika specialkompetenser vid allt grövre brott. På så vis kan en bilstöld vara en del av ett större brott. Narkotikahandeln finansierar olika kriminella grupper och sedan tvättas pengarna i olika verksamheter såsom restauranger och liknande. Att poliserna får en inblick i detta anser jag som nödvändigt för att de ska bli effektiva i sitt arbete.

Kurserna vid polisutbildningen bör ses över så att de är anpassade till hur samhället ser ut idag och hur polisen tror att det kommer se ut i framtiden. För att kunna svara på den här uppsatsens frågeställning behöver vi fråga oss: Vilka arbetsuppgifter *kan* en polispatrull i yttre tjänst stöta på? Redan på polishögskolan utbildas studenterna i händelser som har inträffat och som med sannolikhet kan ske igen. Nästa fråga bör följaktligen bli: Hur utbildar vi våra poliser för att bättre möta den verklighet vi ser idag och imorgon? Jag får intrycket av att den första frågan i dagsläget snarare formuleras som: Vilka uppgifter *ska* en patrull kunna ställas

---

inför? En ensam polis ska inte möta tre beväpnade rånare med automatvapen och följa efter dem trots att de öppnar eld gång på gång. Det är ju ett jobb för piketen. Likaså räknas det inte med att två poliser ska ställas inför ett ministermord mitt på dagen i ett varuhus i centrala Stockholm. Därför får de inte heller utbildning för att hantera dessa situationer. Detta är i och för sig exempel på händelser som är sällsynta dess bättre men de sker. Rån som slutar i att två poliser avrättas är ingen vanlighet men det finns tillfällen då detta kunnat hända igen. Ett exempel på en nyligen inträffad händelse är rånet mot en värdetransport i Hallunda och rånet mot värdedepån i Akalla under hösten 2005.

Hur väl förberedd en polis än är inför en extrem situation, kommer ändå stressen och osäkerheten att påverka hur polisen agerar. Det går inte att förbereda sig inför alla möjliga situationer som en polis kan ställas inför. Vad som går är dock att försöka hålla en hög mental beredskap vid varje larm eftersom polisen inte riktigt vet vad som väntar. Dessutom kan polisen arbeta med omvärldsanalys och samhällskunskap på en mer daglig basis där de kan analysera vad som händer runt dem för att stå bättre rustade när de åker på larm.

Det går inte heller att utbilda inför varje möjlig händelse men det går att utbilda framtidens poliser i hur samhället ser ut idag och i de trender som kan skönjas så att de får ett försprång ute i verkligheten. Det handlar inte om att skrämman upp polisstudenterna utan att medvetandegöra dem inför den tuffa verklighet de kommer att möta. Genom att göra det kommer de att stå bättre beredda *när* och *om* något händer.

Just att våga ifrågasätta allt som tidigare ansågs vara gällande sanningar kan minska risken att nya aspiranter faller in i vad som kallas den negativa poliskulturen. I detta begrepp finns exempelvis förväntningar om *hur* en polis skall agera ute på fältet. Förväntningar som ibland kan stå i rak motsats till vad eleverna lärt sig på skolan. Exempel på detta kan vara i det bemötande som allmänheten får av polisen. I den negativa poliskulturen delas allmänheten in i buset och svenssons och bemöts efter denna indelning vilket står i strid till att polisen skall behandla alla lika inför lagen. Genom att medvetandegöra studenterna på den negativa poliskulturen så kan förändringsarbetet börja redan på polishögskolan så att framtidens poliser vågar tänka i nya banor och ifrågasätta alla gamla sanningar.

6.3 Förslag på ytterligare forskning

Polisens organisation innehåller många arbetsområden och ger således många intressanta infallsvinklar på problemområden. Polisens kultur anser jag som ett av de områden som är särskilt intressanta idag. Jag har i uppsatsen kommit fram till att det finns en nedvärderande syn mot det studenterna lär sig på polishögskolan och det vore spännande att se hur pass väl förankrad den är inom organisationen. Hur vill poliserna i yttre tjänst att utbildningen istället skall se ut?

I uppsatsen belystes behovet av en diskussion om hur framtidens polis skall se ut. Ännu viktigare är kanske att konkretisera vad vi förväntar oss av polisens olika delar. Hur ska vi veta om vi har en bra polis om vi inte vet vad vi vill ha ut av den? En följdfråga blir då vilka kunskaper bör polisen besitta?

Ett annat område är hur polisen skall arbeta för att ständigt utveckla sin organisation så att polisen inte ligger steget efter brottslingarna. Ofta handlar det om att utbilda många poliser vilket tar mycket tid och pengar i anspråk men det är vitalt för att organisationen skall kunna utvecklas. Hand i hand med denna uppsats går frågeställningen: hur kan polisutbildningen utformas för att främja ett livslång lärande i ett samhälle som ständigt förändras? Hur sker lärande/utbildning efter aspiranttiden? Vilken utbildning finns senare i karriären?

Idag ger den praktik polisaspiranterna genomför dem rätt till lön under aspiranttiden. Om utbildningen skulle bli treårig med totalt sex månaders praktik uppdelat under studietiden ställs frågan hur lönen då skall beräknas. Vill de polismyndigheter som tar emot aspiranterna betala för denna praktik? Vill aspiranterna finansiera det med CSN stöd?

Frågorna kring hur polisen skall se ut, fungera, organiseras, styras och så vidare är många och svaren finns väl gömda i framtiden. Förhoppningsvis har denna uppsats bidragit med att väcka frågor och bidragit med ett perspektiv på hur framtidens polisutbildning kan förbättras/förändras för att bättre kunna möta det grövre våldet och den allt mer komplexa kriminaliteten.

7. Källförteckning

7.1 Källor på material från Internet

- **1517 poliser om morgondagens polisroll** – Pressrapport 13 oktober, 2004. Polisförbundet 2004. Hämtad från [http://www.polisforbundet.se/site.nsf/\\$all/61056343AD2FB6D3C1256F2C001D243B/\\$file/Rapport%20morgondagens%20polis.doc](http://www.polisforbundet.se/site.nsf/$all/61056343AD2FB6D3C1256F2C001D243B/$file/Rapport%20morgondagens%20polis.doc) den 29 november 2005.
- **Annat än välfärden kan hotas**. Svenska Dagbladets nätupplaga, publicerad 2004-11-03. Hämtad från http://www.svd.se/dynamiskt/ledare/did_7107707.asp den 21 november 2005.
- **City polismästardistrikt**. www.polisen.se hämtat från <http://www.polisen.se/inter/nodeid=6552&pageversion=1.html> den 30 november 2005.
- **Det får aldrig hända igen**. Polisförbundet 2001. Hämtad från [http://www.polisforbundet.se/site.nsf/\\$all/1C9BC842823A359EC1256B3D006F2DA9/\\$file/10-punktsprogram.doc](http://www.polisforbundet.se/site.nsf/$all/1C9BC842823A359EC1256B3D006F2DA9/$file/10-punktsprogram.doc) den 29 november 2005.
- **Det är vår utrikesminister som är knivskuren**. Av: Johanna Orre, publicerat i Tidningen Svensk Polis 2003-10-07. Hämtat från <http://www.polisen.se/inter/nodeid=21431&pageversion=1.html&articleid=59324> den 29 november 2005.
- **En presentation av Polisen**. Utgiven av Rikspolisstyrelsen. Hämtat från: <http://www.polisen.se/inter/mediacache//4347/4637/Polisen2005.pdf> den 15 november 2005.
- **Kaos** – Om kommenderingen i Göteborg juni 2001. Polisförbundet. Hämtat från [http://www.polisforbundet.se/site.nsf/\\$all/1C9BC842823A359EC1256B3D006F2DA9/\\$file/Enkätrapport.doc](http://www.polisforbundet.se/site.nsf/$all/1C9BC842823A359EC1256B3D006F2DA9/$file/Enkätrapport.doc) den 25 november 2005.
- **Polisprogrammet** – en ny grundutbildning för poliser (2004). www.polisen.se. Hämtat från: <http://www.polisen.se/inter/mediacache//1685/4881/polisprogrammet.pdf> den 15 november 2005.
- **Problembild 2007**. Rikskriminalpolisen, Kriminalunderrättelsetjänsten analysenheten. Rapport 2005:7a. Hämtad från http://www.polisen.se/inter/mediacache//4347/3473/Problembild2007oppen_2.pdf den 21 november 2005.
- **Rapport om polisstudenterna 2002**. Polisförbundet 2002. Hämtad från [http://www.polisforbundet.se/site.nsf/\\$all/3772EAC7BDC231C7C1256BD3005AC610/\\$file/Förord.doc](http://www.polisforbundet.se/site.nsf/$all/3772EAC7BDC231C7C1256BD3005AC610/$file/Förord.doc) den 29 november 2005.
- **Utbildningsplan** – Polisprogrammet 80p. Utgiven av Polishögskolan. Hämtat från: <http://www.polisen.se/inter/mediacache//1685/4882/utbplan02.pdf> den 15 november 2005.
- **Undersökning Polishögskolan**. En undersökning av Polisförbundet, januari 2002. Hämtad från [http://www.polisforbundet.se/site.nsf/\\$all/3772EAC7BDC231C7C1256BD3005AC610/\\$file/Undersökning%20Polishögskolan.doc](http://www.polisforbundet.se/site.nsf/$all/3772EAC7BDC231C7C1256BD3005AC610/$file/Undersökning%20Polishögskolan.doc) den 29 november 2005.
- **Vill du bli Polis?** www.polisen.se Hämtat från <http://www.polisen.se/inter/nodeid=7197&pageversion=1.html> den 14 november 2005.

7.2 Källor på material från Litteratur

- Berggren, Nils-Olof & Munck, Johan. (2005). **Polislagen – En kommentar**. Femte upplagan, Norstedts gula bibliotek.
- Flyghed, Janne (2000). **Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet**. Studentlitteratur.
- Hansén, Dan & Hagström, Ahn-Za (2004). **I krisen prövas ordningsmakten**. Jure förlag AB.
- Jacobsen Dag Ingvar & Thorsvik Jan. (2002). **Hur moderna organisationer fungerar**. Studentlitteratur.
- Knutsson, Maria & Granér, Rolf (2001). **Perspektiv på polisetik**. Studentlitteratur.
- Kristiansson, Sven Å och Granhag, Pär Anders (2004). **Polispsykologi**. Natur och Kultur.
- Lundahl Ulf & Skärvad Per-Hugo. (1982). **Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer**. Studentlitteratur.
- Lyngdal, L.E (1992). **Organisajonsutveckling**. Oslo: Tano.
- Radelet, Louis A & Carter David L. (1984) **The police and the community**, Fifth edition, Macmillan College Publishing Company.

8. BILAGOR

8.1 Intervjufrågor

Följande frågor ställdes till alla respondenter

1. Berätta lite kort om dig själv.
2. Vad tycker du är positivt med polisutbildningen idag?
3. Vad tycker du är negativt med polisutbildningen idag?
4. Om polisutbildningen skulle ha ett tredje år, vilka ämnen skulle du fylla det tredje året med?

Dessa frågor ställdes endast till Alexander Tilly.

1. Vad studeras i kursen större händelser?
2. Vad avgör vad som kommer att tas upp under utbildningen?
3. Hur utbildas poliserna för att klara av dessa större händelser?
4. Vilka större ändringar har genomförts i polisutbildningen på den senare tiden?

Dessa frågor ställdes endast till Jan och Bente.

1. Hur fungerar aspiranttiden?
2. Anser du att polisaspiranter får den utbildning som behövs för att klara av arbetet?
Motivera gärna svaret.
3. Hur skulle du vilja förändra polisutbildningen med tanke på hur den ser ut idag?